

Bruselis, 2014 04 03
COM(2014) 210 final

KOMISIJOS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo gairių

1. ĮVADAS

2008 m. spalio mėn. priimtoje direktyvos įgyvendinimo ataskaitoje¹ nurodoma, kad nustatyta nemažai kelias sritis apimančių netinkamo direktyvos perkėlimo ar taikymo atvejų ir kad kol kas ji nelabai padeda derinti šeimos susijungimo teisę.

2011 m. Komisija paskelbė Žaliąją knygą dėl teisės į šeimos susijungimą², kad surinktų nuomones, kaip ES lygmeniu įdiegti veiksmingesnes taisykles, ir gautų informacijos apie direktyvos taikymą. Gauta 120 atsakymų, kuriuos pateikė 24 valstybės narės (toliau – VN), tarptautinės organizacijos, socialiniai partneriai, NVO ir atskiri asmenys³. 2012 m. gegužės 31 d. – birželio 1 d. Komisija surengė viešą Europos integracijos forumo posėdį⁴. Per šias viešas konsultacijas prieita prie bendros nuomonės, kad direktyvos peržiūrėti nereikėtų, bet Komisija turėtų:

- užtikrinti visišką galiojančių taisyklių įgyvendinimą;
- prireikus pradėti pažeidimo nagrinėjimo procedūras ir
- parengti gaires dėl nustatytų problemų sprendimo.

Todėl šiame komunikate pateikiamos VN skirtos Direktyvos 2003/86/EB taikymo gairės. Šios gairės atitinka dabartinę Komisijos nuomonę ir neturi įtakos ES Teisingumo Teismo (toliau – ESTT) praktikai ir tolesnei jos plėtočiai. Ateityje nuomonė gali keistis, todėl šis dokumentas bus tobulinamas, ir šis procesas bus nuolatinis.

Direktyvoje pripažįstama teisė į šeimos susijungimą ir nustatomos naudojimosi šia teise sąlygos.

Viena vertus, ESTT patvirtino, kad 4 straipsnio 1 dalis „nustato valstybėms narėms tiksliai pozityvias pareigas, kurias atitinka aiškiai apibrėžtos subjektyvios teisės, nes ji direktyvoje apibrėžtais atvejais jas įpareigoja leisti atitinkamų globėjo šeimos narių susijungimą, neleisdama joms naudotis savo diskrecija“⁵.

Kita vertus, pripažinta, kad VN turi tam tikrą veiksmų laisvę. Jos gali nuspręsti išplėsti teisės į šeimos susijungimą apimtį ir, be sutuoktinio ir nepilnamečių vaikų, įtraukti kitus šeimos narius. MS gali leisti naudotis teise į šeimos susijungimą su sąlyga, kad laikomasi tam tikrų reikalavimų, jei tai leidžiama pagal direktyvą. Jos išsaugo tam tikrą veiksmų laisvę patikrinti, ar laikomasi direktyva nustatytų

---

¹ Komisijos ataskaita Europos Parlamentui ir Tarybai dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo, COM(2008) 610 galutinis.

² Žalioji knyga dėl Europos Sąjungoje gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą (Direktyva 2003/86/EB), COM(2011) 735 galutinis.

³ http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-is-new/public-consultation/2012/consulting_0023_en.htm.

⁴ Septintasis Europos integracijos forumo posėdis. Viešas posėdis dėl ES gyvenančių trečiųjų šalių piliečių teisės į šeimos susijungimą, Briuselis, 2012 m. gegužės 31 d. – birželio 1 d., žr. <http://ec.europa.eu/ewsi/en/policy/legal.cfm#>; apibendrinamoji ataskaita, žr. http://ec.europa.eu/ewsi/UDRW/images/items/static_38_597214446.pdf.

⁵ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 60 punktas.

reikalavimų, ir kiekvienu konkrečiu atveju pasverti skirtingus atskiro asmens ir visos bendruomenės interesus⁶.

Tačiau leidimas šeimai susijungti yra bendra taisyklė, tad išimtys turi būti aiškinamos siaurai. Tam tikra pripažinta VN veiksmų laisvė neturi būti naudojama taip, kad pakenktų direktyvos tikslui, kuris yra skatinti šeimos susijungimą, ir jos veiksmingumui⁷. Kartu teisė į šeimos susijungimą nėra neribota. Ja besinaudojantys asmenys privalo paklusti priimančiosios šalies įstatymams, kaip nustatyta direktyvoje. Piktnaudžiavimo ir sukčiavimo atveju, gindamos bendruomenės ir sąžiningų prašytojų interesus, VN turi imtis ryžtingų veiksmų, kaip numatyta direktyvoje.

Galiausiai direktyva turi būti aiškinama ir taikoma paisant pagrindinių teisių ir visų pirma teisės į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui⁸, nediskriminavimo principo, vaiko teisių ir teisės į veiksmingą teisinę gynybą, kaip įtvirtinta Europos žmogaus teisių konvencijoje (toliau – EŽTK) ir ES pagrindinių teisių chartijoje (toliau – Chartija).

2. DIREKTYVOS TAIKYMO SRITIS

Ši direktyva taikoma tik globėjams, kurie yra trečiosios šalies piliečiai⁹. Tai yra bet kuris asmuo, kuris nėra Sąjungos pilietis pagal Sutarties dėl ES veikimo 20 straipsnio 1 dalį, kuris teisėtai gyvena VN ir kuris (arba kurio šeimos nariai) pateikia prašymą dėl šeimos susijungimo (toliau – globėjas); direktyva taip pat taikoma jų šeimos nariams, trečiosios šalies piliečiams, kurie prisijungia prie globėjo, kad būtų išsaugota šeima, nesvarbu, ar šeimos santykiai atsirado prieš jam atvykstant, ar jau atvykus¹⁰.

2.1. Globėjas

Pagal 3 straipsnio 1 dalį nuo tada, kai globėjas gauna bent vienus metus galiojantį leidimą gyventi ir turi pagrįstas perspektyvas gauti teisę nuolat gyventi, jis gali pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo. Leidimas gyventi apibrėžiamas kaip bet kuris VN valdžios institucijų išduotas leidimas, leidžiantis trečiosios šalies piliečiui teisėtai būti jos teritorijoje, išskyrus:

- vizas;
- leidimus, išduotus, kol nagrinėjamas prieglobsčio prašymas, prašymas išduoti leidimą gyventi ar pratęsti jo galiojimą;
- leidimus, išduotus išskirtinėmis aplinkybėmis, siekiant pratęsti leidžiamo buvimo šalyje laikotarpį ne ilgiau kaip vienam mėnesiui;

---

⁶ Pagal analogiją su 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 54, 59, 61–62 punktai.

⁷ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

⁸ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 44 punktas.

⁹ Trečiosios šalies pilietis – kiekvienas asmuo, kuris nėra ES pilietis ir kuris nesinaudoja laisvo judėjimo teise pagal Sąjungos teisę.

¹⁰ 2 straipsnio a–d punktai.

- leidimus, VN išduotus ne ilgiau kaip šešioms mėnesiams, netaikant Konvencijos dėl Šengeno susitarimo įgyvendinimo¹¹ 21 straipsnio.

Sąlygą „turi pagrįstas perspektyvas gauti teisę nuolat gyventi“ VN turėtų nagrinėti kiekvienu konkrečiu atveju, atsižvelgdamos į asmenines aplinkybes, kaip antai leidimo gyventi pobūdį ir rūšį¹², administravimo praktiką ir kitus su globėjo padėtimi susijusius svarbius veiksnius. Direktyva VN paliekama didelė veiksmų laisvė nuspręsti, ar yra pagrįsta tikimybė, kad bus gauta teisė nuolat gyventi.

Įvertinant, ar perspektyvos pagrįstos, atsižvelgiama į tai, kiek tikėtina, kad bus laikomasi ilgalaikio leidimo gyventi gavimo kriterijų, atsižvelgiant į įprastą administravimo praktiką ir konkrečias aplinkybes. Taigi kiekvienu konkrečiu atveju VN turi įvertinti, ar įprastomis aplinkybėmis pagal nacionalinę teisę galima pratęsti leidimo galiojimą pasibaigus laikotarpiui, kuris taikomas išduodant nuolatinį leidimą gyventi. Pagrįstos perspektyvos nereiškia, kad vertinimo metu reikalaujama atitikti visas sąlygas, nustatytas siekiant gauti nuolatinį leidimą gyventi, tai reiškia tikimybę, jog tos sąlygos bus tenkinamos. Leidimų gyventi rūšis ir tikslas VN labai skiriasi, todėl VN turi nuspręsti, kokios rūšies leidimus gyventi jos laiko pakankamai nutarti, kad perspektyvos pagrįstos.

X, patyrusi IT specialistė, turi darbo tikslu išduotą vienus metus galiojantį leidimą gyventi VN. Kol X atitinka sąlygas, nustatytas šiam leidimui gyventi gauti, jos leidimo galiojimą galima tęsti neribotai, ir po penkerių metų X turės teisę gauti nuolatinį leidimą gyventi.

X norėtų, kad pas ją atvyktų sutuoktinis. Jei viskas bus gerai, X ir toliau galės taip dirbti, tad galima daryti prielaidą, kad šios rūšies leidimui gyventi taikomos sąlygos ir toliau bus tenkinamos ir pagal VN administravimo praktiką ir nacionalinius įstatymus X savo leidimo gyventi galiojimą galės tęsti neribotai. Taigi X turi pagrįstas perspektyvas gauti teisę nuolat gyventi, tad direktyva jai yra taikoma.

Tačiau konkrečiu tikslu išduotų ribotos trukmės ir nepratęsimų leidimų gyventi turėtojai iš esmės negali būti laikomi turinčiais pagrįstas perspektyvas gauti teisę nuolat gyventi. Todėl direktyva jiems netaikoma. Konkrečiu tikslu išduotų leidimų gyventi ar trumpiau nei metus galiojančių leidimų galiojimo kartotinis pratęsimas, kurio vienintelis tikslas – apeiti 3 straipsnio 1 dalyje nustatytos pagrįstų perspektyvų sąlygos taikymą, pakenktų direktyvos tikslui ir veiksmingumui¹³. Trumpiau nei metus galiojančio leidimo gyventi nepakanka. Direktyva netaikoma įvairių rūšių laikinam buvimui, kaip antai laikiniams ar sezoniniams darbuotojams.

Z yra vaikų auklė pagal programą „au pair“ ir turi 24 mėnesius galiojantį ir neatnaujinamą leidimą gyventi. Todėl Z neturi pagrįstų perspektyvų gauti leidimą nuolat gyventi ir direktyva jai netaikoma.

¹¹ Direktyvos 2 straipsnio e punktas ir 2002 m. birželio 13 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 1030/2002, nustatančio vienodą leidimų apsigyventi trečiųjų šalių piliečiams formą, 1 straipsnio 2 dalies a punktas su pakeitimais, padarytais 2008 m. balandžio 18 d. Tarybos reglamentu (EB) Nr. 380/2008.

¹² Pavyzdžiui, jei leidimas gyventi susijęs su darbu, vertinant reikia atsižvelgti į visas aplinkybes, susijusias su konkrečia situacija, kaip antai į darbo pobūdį, situaciją atitinkamoje ekonomikos srityje, darbdavio ir darbuotojo ketinimus, o ne tik į tai, ar darbo sutartis gali būti pratęsta.

¹³ Pagal analogiją su 2010 m. kovo 4 d. Sprendimu *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

W yra sezoninis darbuotojas, turintis devynis mėnesius galiojantį leidimą gyventi. Leidimas galioja trumpiau nei metus, tad direktyva jam netaikoma.

2.2. Šeimos nariai

4 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad šeimos siaurąja prasme nariai, t. y. sutuoktinis ir nepilnamečiai vaikai, bet kuriuo atveju turi teisę į šeimos susijungimą. Šiuo straipsniu valstybėms narėms nustatomos tikslios pozityviosios pareigos, kurias atitinka aiškiai apibrėžtos asmens teisės, nes direktyvoje apibrėžtais atvejais jos įpareigojamos leisti atitinkamų globėjo šeimos narių susijungimą ir šiuo atveju neturi veiksmų laisvės¹⁴. Nepilnamečiai vaikai, įskaitant globėjo ar sutuoktinio įvaikintus vaikus, taip pat turi teisę į šeimos susijungimą su sąlyga, kad globėjas arba sutuoktinis atitinkamai turi globos teises ir išlaiko vaikus.

Pagal 4 straipsnio 1 dalies c punktą ir d punkto antrą sakinį VN gali leisti susijungimą su vaikais, kurių **globa dalijamasi**, tik jeigu kita šalis, su kuria dalijamasi globa, yra davusi išankstinį sutikimą. Globos sąvoka gali būti suvokiama kaip teisių ir pareigų, susijusių su asmens rūpinimusi vaiku, visuma, visų pirma kaip teisė nuspręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos. Bendra globa – globa, kuri turi būti įgyvendinama kartu, kai pagal teismo sprendimą ar įstatymų nustatyta tvarka vienas tėvų pareigų turėtojas negali spręsti dėl vaiko gyvenamosios vietos be kito tėvų pareigų turėtojo sutikimo¹⁵.

Iš esmės laikantis VN šeimos teisės ir prirėikus tarptautinės privatinės teisės būtina įrodyti tėvų pasiektą susitarimą dėl globos ir pateikti reikalaujamą sutikimą. Tačiau jei konkreti situacija neišsprendžiamai įstringa¹⁶, VN gali nuspręsti, kaip tokiais atvejais elgtis. Vis dėlto sprendimą reikėtų priimti atsižvelgiant į vaiko interesus, kaip nustatyta 5 straipsnio 5 dalyje¹⁷, kiekvienu atveju atskirai ir atsižvelgiant į priežastis, dėl kurių nepavyko pasiekti susitarimo, ir į kitas ypatingas bylos aplinkybes.

4 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytos *neprivalomos* nuostatos, kuriomis VN suteikiama galimybė leisti atvykti ir gyventi kitiems šeimos nariams, kaip antai globėjo arba sutuoktinio pirmos giminytės eilės giminaičiams, suaugusiems nesusituokusiems vaikams, nesusituokusiems partneriams, su kuriais juos sieja ilgalaikiai santykiai, ir registruotiems partneriams. Jei VN pasirenka leisti šiuose straipsniuose išvardytų šeimos narių šeimos susijungimą, direktyva yra visapusiškai taikoma. Papildoma 4 straipsnio 2 dalies a punkto nuostata šeimos susijungimas leidžiamas globėjo arba jo sutuoktinio pirmos giminytės eilės pagal tiesiąją aukštutinę liniją giminėms, jei 1) globėjas ar jo sutuoktinis juos išlaiko ir 2) jie neturi deramos šeimos paramos kilmės šalyje.

¹⁴ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 60 punktas.

¹⁵ Žr. 2003 m. lapkričio 27 d. Tarybos reglamento (EB) Nr. 2201/2003 dėl jurisdikcijos ir teismo sprendimų, susijusių su santuoka ir tėvų pareigomis, pripažinimo bei vykdymo, panaikinamo Reglamentą (EB) Nr. 1347/2000, 2 straipsnio 9 punktą ir 11 punkto b papunktį.

¹⁶ Pavyzdžiui, kai globėjas ar jo sutuoktinis neturi išimtinės globos teisės ir asmuo, su kuriuo dalijamasi globa, atsisako duoti sutikimą arba jo nepavyksta rasti.

¹⁷ Žr. Tarybos dok. Nr. 6504/00, p. 5, 7 pastaba.

Laikoma, kad ES teisėje sąvoka „**priklausomybė**“ turi savarankišką reikšmę. Nors ESTT savo praktikoje prie tokios išvados priėjo dėl Direktyvos 2004/38/EB¹⁸ (toliau – Laisvo judėjimo direktyva)¹⁹, ESTT išvados suformuluotos taip, kad jas galima taikyti ne tik tai direktyvai. Nors reikia turėti omenyje, kad abiejų direktyvų kontekstas ir tikslas nėra tokie patys²⁰, ESTT naudotus priklausomybės įvertinimo kriterijus VN gali *mutatis mutandis* naudoti kaip gaires, kad nustatytų kriterijus, pagal kuriuos atsižvelgiama į asmens priklausomybės pobūdį ir trukmę pagal 4 straipsnio 2 dalies a punktą.

ESTT nurodė, kad priklausomo šeimos nario statusas yra rezultatas faktinės padėties, kai tam šeimos nariui globėjas arba jo sutuoktinis ar partneris teikia teisinę, finansinę, emocinę ar materialinę paramą²¹. Nagrinėdama prašytojo asmenines aplinkybes, kompetentinga institucija privalo atsižvelgti į įvairius veiksnius, kurie gali būti svarbūs tuo konkrečiu atveju, kaip antai ekonominės ar fizinės priklausomybės dydis ar globėjo ir šeimos nario santykių laipsnis²². Atitinkamai priklausomybė gali skirtis priklausomai nuo situacijos ir konkretaus susijusio asmens.

Kad nuspręstų, ar šeimos nariai yra priklausomi, VN turi įvertinti, ar atsižvelgus į jų finansines ir socialines sąlygas jiems reikia materialinės paramos, kad jie patenkintų savo būtiniausius poreikius savo kilmės šalyje arba šalyje, iš kurios jie atvyko tuo metu, kai pateikė prašymą prisijungti prie globėjo²³. Nėra nustatyta reikalavimo dėl suteiktos materialinės paramos dydžio ar tam tikro gyvenimo lygio sprendžiant dėl globėjo finansinės paramos reikalingumo²⁴. Priklausomų šeimos narių statusas nereiškia teisės į išlaikymą²⁵. VN gali nustatyti konkrečius reikalavimus dėl priklausomybės pobūdžio ar trukmės, kad įsitikintų, jog priklausomybė tikra ir stabili ir nėra nurodyta vien tam, kad būtų gautas leidimas atvykti į jos teritoriją ir joje gyventi. Tačiau būtina, kad šie reikalavimai būtų

---

¹⁸ 2004 m. balandžio 29 d. Direktyva dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje (OL L 158, p. 77).

¹⁹ Žr. atsižvelgiant į Laisvo judėjimo direktyvą: 1984 m. sausio 18 d. Sprendimas *Ekro*, 327/82, 11 punktas; 1987 m. birželio 18 d. Sprendimas *Lebon*, C-316/85, 21 punktas; 2008 m. kovo 6 d. Sprendimas *Nordania Finans ir BG Factoring*, C-98/07, 17 punktas, taip pat 2009 m. balandžio mėn. Sprendimas *A*, C-523/07, 34 punktas; 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimas *Rahman ir kt.*, C-83/11, 24 punktas.

²⁰ Pagal Laisvo judėjimo direktyvą VN privalo skatinti susijungimą su giminaičiais, o pagal Šeimos susijungimo direktyvą susijungimas su giminaičiais yra išlyga, kuri leistina, tik jei patenkinamos tam tikros sąlygos.

²¹ Pagal analogiją su 1987 m. birželio 18 d. Sprendimu *Lebon*, C-316/85, 21–22 punktai; 2004 m. spalio 9 d. Sprendimu *Zhu ir Chen*, C-200/02, 43 punktas; 2007 m. sausio 9 d. Sprendimu *Jia*, C-1/05, 36–37 punktai; taip pat 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimu *Rahman ir kt.*, C-83/11, 18–45 punktai; 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimu *O. & S.*, C-356/11 ir C-357/11, 56 punktas.

²² Pagal analogiją su 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimu *Rahman ir kt.*, C-83/11, 23 punktas.

²³ Pagal analogiją su 2007 m. sausio 9 d. Sprendimu *Jia*, C-1/05, 37 punktas.

²⁴ Priklausomybei nustatyti pirmiausia reikia įvertinti, ar, atsižvelgiant į šeimos narių asmenines aplinkybes, jie gali užsitikrinti minimalų pragyvenimo lygį toje šalyje, kurioje paprastai gyvena (*AG Geelhoed*, 2007 m. sausio 9 d. Sprendimas *Jia*, C-1/05, 96 punktas).

²⁵ Pagal analogiją su 1987 m. birželio 18 d. Sprendimu *Lebon*, C-316/85, 21–22 punktai.

suderinami su įprasta žodžių, siejamų su priklausomybe, kaip nurodyta 4 straipsnyje, prasme ir kad minėta nuostata neprarastų savo veiksmingumo²⁶.

4 straipsnio 2 dalies a punkto sąvoka „**derama šeimos parama**“, susijusi su pirmos giminytės eilės pagal aukštutinę liniją giminėmis, neturėtų būti laikoma išimtinai materialine ir ja VN paliekama laisvė nuspręsti, iki kokio lygio ji yra laikoma tinkama parama. Reikalavimo laikomasi, jei jokie kiti šeimos nariai kilmės šalyje įstatymu ar *de facto* neremia to asmens, t. y. niekas negalėtų vietoj globėjo ar jo sutuoktinio vykdyti kasdienės priežiūros. Padėtį reikėtų įvertinti atsižvelgus į konkretaus atvejo aplinkybes.

Visas šio skirsnio nuostatas būtina taikyti laikantis nediskriminavimo principo, visų pirma įtvirtinto Chartijos 21 straipsnyje, kaip nurodyta 5 konstatuojamojoje dalyje.

2.3. Minimalus sutuoktinio amžius

Pagal 4 straipsnio 5 dalį VN gali reikalauti, kad globėjas ir jo sutuoktinis būtų tam tikro minimalaus amžiaus, kad sutuoktinis galėtų prie jo prisijungti. Minimalus amžius negali viršyti 21 metų. Šia nuostata gali būti remiamasi tik siekiant užtikrinti geresnę integraciją ir užkirsti kelią priverstinėms santuokoms. Atitinkamai VN minimalaus amžiaus reikalavimą gali taikyti tik šiuo tikslu ir negali taikyti jokių kitu būdu, kuris pakenktų direktyvos tikslui ir veiksmingumui²⁷.

5 straipsnio 5 dalimi ir 17 straipsniu VN įpareigojamos deramai atsižvelgti į nepilnamečių vaikų interesus ir individualiai nagrinėti prašymus dėl šeimos susijungimo. Jei VN yra nustačiusi minimalaus amžiaus reikalavimą, ji vis tiek privalo kiekvienu konkrečiu atveju įvertinti visas atskiro prašymo aplinkybes. Minimalus amžius gali būti naudojamas kaip orientacinis kriterijus, bet ne kaip visiems taikoma riba, kurios nepasiekus visi prašymai bus atmesti, neatsižvelgiant į kiekvieno prašytojo konkrečią situaciją²⁸. Minimalaus amžiaus reikalavimas yra tik vienas iš veiksnių, į kurį VN turi atsižvelgti svarstydamas prašymą²⁹.

Jei atlikus atskirą vertinimą matyti, kad 4 straipsnio 5 dalies taikymo pagrindimas, t. y. siekis užtikrinti geresnę integraciją ir užkirsti kelią priverstinėms santuokoms, netaikomas, VN turėtų apsvarstyti galimybę padaryti išimtį, kad leistų šeimai susijungti tais atvejais, kai minimalaus amžiaus reikalavimo nesilaikoma. Pavyzdžiui, kai atlikus atskirą vertinimą aišku, kad nėra jokio išnaudojimo, pvz., bendro vaiko atveju.

Y yra 30-metis globėjas, trečiosios šalies pilietis, kuris nori susijungti su savo 20-mete sutuoktine, kurią jis vedė prieš dvejus metus, ir jų dviem bendrais vaikais. Sutuoktinė turi VN kalbos pagrindus. VN yra nustačiusi minimalaus amžiaus – 21 metų – reikalavimą.

²⁶ Pagal analogiją su 2012 m. rugsėjo 5 d. Sprendimu *Rahman ir kt.*, C-83/11, 36–40 punktai.

²⁷ Pagal analogiją su 2010 m. kovo 4 d. Sprendimu *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

²⁸ Pagal analogiją su 2010 m. kovo 4 d. Sprendimu *Chakroun*, C-578/08, 48 punktas.

²⁹ Pagal analogiją su 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 99–101 punktai.

Šiuo atveju minimalus amžius gali būti naudojamas tik kaip orientacinis kriterijus, nes tai tik vienas iš veiksnių, į kuriuos reikia atsižvelgti atliekant atskirą padėties vertinimą. Tai, kad Y ir jo sutuoktinė turi du bendrus vaikus, yra požymis, kad priverstinė santuoka nėra tikėtina, be to, reikėtų atsižvelgti ir į vaikų interesus.

4, 7 ir 8 straipsnių formuluotėmis aiškiai nurodomas laikas, kai prašytojas ar globėjas turėtų atitikti reikalavimus. 7 straipsnis pradedamas žodžiais „Tuo metu, kai yra pateiktas prašymas susijungti su šeima“, o 4 ir 8 straipsniuose nurodyta „iki tol, kol sutuoktinis galės prie jo ar jos prisijungti“ ir „iki savo šeimos narių prisijungimo prie jo ar jos“. Taigi minimalaus amžiaus reikalavimą būtina atitikti realaus šeimos susijungimo momentu, o ne tada, kai pateikiamas prašymas. Todėl turėtų būti leidžiama pateikti prašymus ir juos nagrinėti anksčiau, nei patenkinamas minimalaus amžiaus reikalavimas, ypač turint omenyje, kad dokumentų tvarkymas gali užtrukti iki devynių mėnesių. Tačiau VN gali atidėti realų šeimos susijungimą iki tol, kol pasiekiamas minimalus amžius.

3. PRAŠYMO TEIKIMAS IR NAGRINĖJIMAS

3.1. Prašymo teikimas

5 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad VN turi nuspręsti, ar prašymą atvykti bei gyventi pateikia globėjas, ar šeimos narys arba nariai. 5 straipsnio 3 dalyje nustatyta bendra taisyklė, kad prašymai turi būti teikiami ir nagrinėjami tuo metu, kai šeimos nariai gyvena už VN, kurioje gyvena globėjas, teritorijos ribų.

5 straipsnio 3 dalies antra pastraipa ir 7 konstatuojamąja dalimi VN leidžiama atitinkamomis aplinkybėmis nukrypti nuo bendros pirmosios pastraipos taisyklės ir direktyvą taikyti situacijoms, kai šeimos vienovę galima išsaugoti nuo globėjo buvimo pradžios³⁰. Taigi atitinkamomis aplinkybėmis VN gali priimti prašymus, kai šeimos nariai jau yra jų teritorijoje. VN turi plačią veiksmų laisvę sprendžiamos dėl aplinkybių tinkamumo³¹.

VN gali taikyti pagrįstus, proporcingus šeimos susijungimo prašymo administravimo mokesčius ir turi tam tikrą nedidelę veiksmų laisvę nustatyti tuos mokesčius su sąlyga, kad jais netrukdoma siekti tikslų ir nekludoma direktyvos veiksmingumui³². Mokesčių dydis turi būti toks, kad jų tikslas ir poveikis nebūtų galimybių naudotis teise į šeimos susijungimą suvaržymas. Mokesčiai, kurie turi didelį finansinį poveikį trečiųjų šalių piliečiams, atitinkantiems direktyvoje nustatytas sąlygas, galėtų jiems sukliudyti naudotis direktyva suteiktomis teisėmis, todėl *per se* būtų per dideli ir neproporcingi³³.

³⁰ 3 straipsnio 5 dalyje aiškiai numatyta, kad VN gali priimti ar išlaikyti palankesnes sąlygas.

³¹ VN gali svarstyti, pavyzdžiui, išlygas dėl naujagimių, dėl trečiųjų šalių piliečių, kuriems netaikomas vizos reikalavimas, dėl situacijų, kurios atitinka nepilnamečių vaikų interesus, dėl santykių, sukurtų iki atvykimo, kai partneriai kartu gyveno ilgą laiką, dėl humanitarinių priežasčių ir pan. Pavyzdžių gali būti ir daugiau – tai visada priklauso nuo atskiro atvejo.

³² Pagal analogiją su 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimu *Europos Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-508/10, 62, 64–65 punktai.

³³ Pagal analogiją su 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimu *Europos Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-508/10, 69–70, 74 ir 79 punktai.

Pagal Direktyvą 2003/86 trečiųjų šalių piliečiams ir jų šeimos nariams taikomus mokesčius būtų galima palyginti su mokesčiais, taikomais išduodant panašius dokumentus savo piliečiams, ir įvertinti, ar trečiųjų šalių piliečiams taikomi mokesčiai yra proporcingi, atsižvelgiant į tai, kad tų asmenų padėtis nėra vienoda³⁴. Kad būtų veikiami vaiko naudai, Komisija skatina VN administravimo mokesčių netaikyti nepilnamečių pateiktiems prašymams. Kai VN reikalauja atvykimo vizos, reikėtų supaprastinti tokios vizos išdavimo sąlygas ir viza turėtų būti suteikta be papildomų administravimo mokesčių.

3.2. Pridedami įrodymai

Pagal 5 straipsnio 2 dalį prie prašymo dėl šeimos susijungimo pridedami

- a) dokumentiniai šeimos santykių įrodymai;
- b) 4 ir 6 straipsniuose bei atitinkamais atvejais 7 ir 8 straipsniuose nurodytų sąlygų laikymosi dokumentiniai įrodymai;
- c) šeimos nario (-ių) kelionės dokumentų patvirtintos kopijos.

VN turi tam tikrą veiksmų laisvę nuspręsti, ar tinkama ir būtina tikrinti šeimos santykių įrodymus kviečiant pokalbio ar atliekant kitus tyrimus, įskaitant DNR tyrimą. Tinkamumo ir būtinumo kriterijai reiškia, kad tokie tyrimai draudžiami, jei yra kitų tinkamesnių ir mažiau ribojančių būdų nustatyti šeimos santykių faktą. Visus prašymus, prie jų pridedamus dokumentinius įrodymus ir pokalbių bei kitų tyrimų tinkamumą ir būtinumą būtina įvertinti kiekvienu konkrečiu atveju.

Be to, tokie veiksniai kaip bendras vaikas, ankstesnis bendras gyvenimas ir užregistruota partnerystė, nesusituokusių partnerių šeimos santykiai gali būti įrodyti bet kokiais patikimomis priemonėmis, kuriomis būtų parodytas stabilus ir ilgalaikis jų santykių pobūdis, kaip antai susirašinėjimas, bendros sąskaitos, bendros banko sąskaitos ar bendra nekilnojamojo turto nuosavybė ir pan.

3.3. Procedūrų trukmė

5 straipsnio 4 dalyje VN įpareigojamos kuo greičiau raštu pranešti apie sprendimą. 13 konstatuojamojoje dalyje nurodoma, kad prašymų nagrinėjimas turėtų būti veiksmingas ir valdomas, atsižvelgiant į įprastą valstybių narių institucijų darbo krūvį.

Todėl nustatyta *bendra taisyklė*, kad standartinis prašymas, kai darbo krūvis normalus, turėtų būti išnagrinėtas greitai, be reikalo nedelsiant. Jei darbo krūvis labai viršija administravimo pajėgumus arba jei prašymą reikia nagrinėti išsamiau, gali būti pateisinamas *ne ilgesnis kaip devynių mėnesių terminas*. Devynių mėnesių laikotarpis prasideda nuo dienos, kai prašymas pirmąkart pateikiamas, o ne nuo momento, kai VN praneša gavusi prašymą.

5 straipsnio 4 dalies antroje pastraipoje numatyta išimtis dėl sprendimo priėmimo vėliau nei per devynių mėnesių terminą pateisinama tik *išimtinėmis aplinkybėmis*, kai prašymo nagrinėjimas

³⁴ Pagal analogiją su 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimu *Europos Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-508/10, 77 punktą.

sudėtingas. Šią išlygą reikėtų aiškinti siaurai³⁵ ir kiekvienu konkrečiu atveju. VN narės institucija, pageidaujanti pasinaudoti šia galimybe, privalo pateisinti tokį termino pratęsimą, įrodydama, kad ypatingas konkretaus atvejo sudėtingumas prilygsta išimtinėms aplinkybėms. Išimtinio termino pratęsimo negalima pateisinti administracinių pajėgumų trūkumu, ir bet koks pratęsimas turėtų būti kuo trumpesnis ir tik toks, koks būtinas sprendimui priimti. Su konkretaus atvejo sudėtingumu susijusiomis išimtinėmis aplinkybėmis galėtų būti, pavyzdžiui, būtinybė įvertinti šeimos santykius, kai yra keli šeimos vienetai, didelė krizė kilmės šalyje, dėl kurios nepavyksta susipažinti su administraciniais dokumentais, sunkumai surengti posėdį su šeimos nariais kilmės šalyje dėl saugumo padėties, sudėtinga prieiga prie diplomatinių atstovybių arba teisės į teisinę globą nustatymas, kai tėvai gyvena skyriumi.

5 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad apie sprendimą būtina pranešti raštu; jei prašymas atmetamas, turėtų būti nurodomi teisiniai ir faktiniai motyvai, kad prašytojas galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teise imtis teisių gynimo priemonių³⁶.

4. NAUDOJIMOSI TEISE Į ŠEIMOS SUSIJUNGIMĄ REIKALAVIMAI

4.1. Viešoji tvarka, visuomenės saugumas ir visuomenės sveikata

6 straipsnio 1 ir 2 dalyse VN leidžiama atmesti prašymą arba panaikinti ar atsisakyti atnaujinti šeimos nario leidimą gyventi dėl viešosios tvarkos, visuomenės saugumo ar visuomenės sveikatos interesų. 14 antraštinėje dalyje nurodomi keli pavyzdžiai, ką šie interesai gali apimti. Asmuo, kuris prašo šeimos susijungimo, turėtų nekelti *grėsmės* viešajai tvarkai ir visuomenės saugumui. Viešosios tvarkos požiūriu gali būti atsižvelgiama į teistumą už sunkų nusikaltimą. Viešosios tvarkos ir visuomenės saugumo požiūriu išskiriami atvejai, kai trečiosios šalies pilietis priklauso teroristus remiančiai asociacijai, remia tokią asociaciją ar turi ekstremistinių siekių.

Be nurodytų dalykų, VN iš esmės turi veiksmų laisvę apibrėžti šias sąvokas su sąlyga, kad laikosi atitinkamos Europos Žmogaus Teisių Teismo ir ESTT praktikos. Nors atitinkama ESTT praktika nėra tiesiogiai susijusi su trečiųjų šalių piliečiais, ji gali *mutatis mutandis* būti naudojama kaip pagrindas pagal analogiją apibrėžiant aptariamą sąvoką³⁷.

Vertindamos konkretų prašymą, VN turėtų taikyti proporcingumo principą. 6 straipsnio 2 dalies antroje pastraipoje nurodyta, kad priimdamos sprendimą VN privalo apsvarstyti konkretaus atvejo konkrečias aplinkybes (17 straipsnis) ir nusikaltimo viešajai tvarkai ar visuomenės saugumui sunkumą ar rūšį arba tokio asmens keliamus pavojus. 14 konstatuojamojoje dalyje taip pat nurodyta, kad šeimos susijungimas gali būti neleistas tik dėl deramai pagrįstų priežasčių.

Visuomenės sveikatos reikalavimas gali būti taikomas, tik jei yra grėsmė visuomenei, kuriai neįmanoma lengvai užkirsti kelio sveikatos apsaugos priemonėmis. Panašios nuostatos ilgalaikių

---

³⁵ Pagal analogiją su 2010 m. kovo 4 d. Sprendimu *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

³⁶ Žr. 18 straipsnį.

³⁷ Nors Direktyvos 2004/38/EB kontekstas, tikslas ir teisinis režimas nėra tie patys, 2009 m. Laisvo judėjimo direktyvos gairių 3 skirsnyje (COM(2009) 313 galutinis, p. 10–14) nurodyta teismo praktiką VN ir nacionaliniai teismai gali *mutatis mutandis* taikyti kaip pagrindą.

gyventojų direktyvoje gali padėti apibrėžti visuomenės sveikatą šeimos susijungimo požiūriu, nes šios nuostatos taikomos panašioms situacijoms, jos taip pat susijusios su trečiųjų šalių piliečiais ir turi tą patį tikslą³⁸.

Todėl vienintelės ligos, kurios gali būti laikomos grėsme visuomenės sveikatai, yra atitinkamuose taikytinuose Pasaulio sveikatos organizacijos teisiniuose dokumentuose apibrėžtos ligos ir tokios infekcinės ar parazitų platinamos užkrečiamosios ligos, kurios yra priimančiosios šalies piliečius saugančių nuostatų objektas. VN gali reikalauti sveikatos patikrinimo, kuriuo būtų patvirtinta, kad šeimos nariai neserga nė viena iš šių ligų. Toks sveikatos patikrinimas nevykdomas sistemingai.

4.2. Apgyvandinimo reikalavimas

Kaip nustatyta 7 straipsnio 1 dalies a punkte, VN gali prašyti įrodyti, kad globėjas turi gyvenamąsias patalpas, laikomas normaliomis panašiai šeimai tame regione, atitinkančias toje VN galiojančius bendrus sveikatingumo ir saugos standartus. Vertinant tokį apgyvendinimą VN paliekama veiksmų laisvė, bet taikomi kriterijai negali būti diskriminaciniai, o šioje nuostatoje apibrėžiama viršutinė reikalavimų riba. Dydžio, higienos ir saugumo reikalavimai negali būti griežtesni nei panašios šeimos (kalbant apie narių skaičių ir socialinį statusą) tame pačiame regione užimamoms gyvenamosioms patalpoms taikomi reikalavimai. Sąvoka „tas pats regionas“ turėtų būti suprantama kaip geografiniai vienetai, tarp kurių gali būti standartų skirtumų, pavyzdžiui, savivaldybės ar regiono lygiu. VN taikomi kriterijai turėtų būti skaidrūs ir aiškiai apibrėžti nacionalinės teisės aktuose.

Šios nuostatos tikslas – užtikrinti tinkamą apgyvendinimą globėjui ir jo šeimos nariams. Todėl dėl šio reikalavimo laikymosi galima spręsti atsižvelgiant į globėjo padėtį prašymo teikimo metu arba į pagrįstą apgyvendinimo, kurio galima tikėtis, kai prie globėjo prisijungs jo šeimos narys (-iai), prognozę.

Įrodymas gali būti, pavyzdžiui, nuomos ar pirkimo sutartis. Ribotos trukmės nuomos sutartis gali būti laikoma nepakankama. Jeigu reikia ilgai laukti ir prašymo nagrinėjimas užtrunka, prašyti laikytis šio reikalavimo teikiant paraišką gali būti neproporcinga ir gali būti kenkiama direktyvos tikslui ir veiksmingumui, nes globėjui tai galėtų sukelti didelę papildomą finansinę ir administracinę naštą. Tokiomis ypatingomis aplinkybėmis Komisija tikisi tam tikro VN lankstumo. Jos galėtų, pavyzdžiui, kaip įrodymą priimti sąlyginę nuomos sutartį, kuri įsigaliojūt, kai šeimai būtų leista susijungti ir šeimos nariai iš tiesų atvyktų.

4.3. Sveikatos draudimo reikalavimas

Pagal 7 straipsnio 1 dalies b punktą VN gali reikalauti įrodyti, kad globėjas turi sau ir savo šeimos nariams skirtą sveikatos draudimą nuo bet kurios rizikos, nuo kurios įprastai draudžiami savi piliečiai.

Jei susijusi VN turi privalomą bendrą sveikatos draudimą, kuris taip pat prieinamas ir privalomas gyventojams, kurie yra trečiųjų šalių piliečiai, turi būti laikoma, kad šis reikalavimas patenkintas. Komisijos nuomone, papildomo privataus sveikatos draudimo reikalavimas sukeltų nereikalingą naštą

---

³⁸ 2003 m. lapkričio 25 d. Tarybos direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso 18 straipsnis.

ir kenktų direktyvos tikslui ir veiksmingumui. Jei VN turi neprivalomą įnašais grindžiamą sistemą, šis reikalavimas gali būti patenkinamas:

a) sąlyginiu sveikatos draudimu, suteikiamu patenkinus šeimos nario prašymą dėl šeimos susijungimo, arba

b) privačiu sveikatos draudimu, kuris apima bet kurią riziką, nuo kurios įprastai apdraudžiami VN piliečiai.

4.4. Reikalavimas turėti pakankamai lėšų

Pagal 7 straipsnio 1 dalies c punktą VN gali reikalauti įrodyti, kad globėjas turi pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti nesinaudojant atitinkamos VN socialinės paramos sistema. Sprendime *Chakroun* ESTT nustatė, kad leidimas šeimai susijungti yra bendra taisyklė, todėl ši nuostata turi būti aiškinama siaurai. Todėl pripažinta VN veiksmų laisvė negali būti naudojama taip, kad pakenktų direktyvos tikslui ir veiksmingumui³⁹. ESTT taip pat nurodė, kad šią nuostatą būtina taikyti atsižvelgiant į Chartijos 7 straipsnį ir 24 straipsnio 2 ir 3 dalis, pagal kuriuos VN prašymus dėl šeimos susijungimo turi nagrinėti atsižvelgdamos į susijusių vaikų interesus ir siekdamas sudaryti palankias šeimos gyvenimo sąlygas⁴⁰.

Pastovių ir nuolatinių lėšų turėjimo vertinimas turi būti grindžiamas prognoze lėšų, kurių pagrįstai galima tikėtis artimiausioje ateityje, kad prašytojui nereikėtų naudotis socialinės paramos sistema. Šiuo tikslu prašytojas gali pateikti įrodymų, kad turi tam tikrą lėšų kiekį ir kad jų nuolat turės. Todėl paprastai neterminuota darbo sutartis turėtų būti laikoma pakankamu įrodymu.

VN raginamos atsižvelgti į realią padėtį darbo rinkoje, nes neterminuotos darbo sutartys gali tapti vis retesnės, ypač darbo santykių pradžioje. Jei prašytojas kaip įrodymą pateikia kitokios rūšies darbo sutartį, pavyzdžiui, laikiną sutartį, kurią galima pratęsti, VN skatinamos tokio prašymo automatiškai neatmesti vien dėl sutarties pobūdžio. Tokiais atvejais būtinas visų konkrečiau atvejo aplinkybių vertinimas.

Tam tikruose sektoriuose laikinas darbas pagal sutartį gali būti įprasta praktika, pavyzdžiui, kai kuriuose IT, žiniasklaidos ar kūrybos sektoriuose, bet turimos lėšos vis tiek yra pastovios ir nuolatinės. Kiti vertinant lėšų turėjimą svarbūs veiksniai gali būti, pavyzdžiui, globėjo kvalifikacija ir įgūdžiai, struktūrinės laisvos vietos globėjo veiklos srityje arba VN darbo rinkos padėtis. Galimybė naudotis nurodytomis sumomis tam tikrą laikotarpį praeityje tikrai gali būti vienas iš įrodymų, bet jo neturi būti reikalaujama, nes tai sukurtų papildomą sąlygą ir laukimo laikotarpį, nenumatytus direktyvoje, ypač jei tai globėjo karjeros pradžia.

Kalbant apie lėšų **pobūdį**, jas gali sudaryti dirbant gaunamos pajamos, taip pat ir kitomis priemonėmis gautos pajamos, kaip antai iš savarankiškai dirbančio asmens veiklos gautos pajamos, mokėjimai, grindžiami išmokomis, į kurias teisė įgyta globėjo ar šeimos nario ankstesniais įnašais (pavyzdžiui, senatvės ar invalidumo pensija).

³⁹ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas; 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 74 punktas.

⁴⁰ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 82 punktas.

Be to, siekiant įvertinti, ar lėšų **pakanka**, pakankamų, pastovių ir nuolatinių lėšų derinimas su nesinaudojimu **atitinkamos valstybės narės socialinės paramos sistema** nurodo, kad pastarasis kriterijus yra esminis vertinant, ar lėšų reikalavimas patenkintas. Sąvoka „socialinė parama“ susijusi su valdžios institucijų nacionaliniu, regioniniu ar vietos lygiu teikiama parama, kurios gali prašyti asmuo, šiuo atveju globėjas, kuris neturi pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka savo paties ir jo šeimos narių išlaikymui, ir kuris dėl to, tikėtina, taps našta priimančiosios VN socialinės paramos sistemai⁴¹. Ši sąvoka ES teisėje turi savarankišką reikšmę ir negali būti aiškinama atsižvelgiant į tarptautinės teisės sąvokas⁴². ESTT priėmė sprendimą, kad ši sąvoka turi būti aiškinama kaip reiškianti bendrą paramą, kompensuojančią pastovių, nuolatinių ir pakankamų lėšų trūkumą, o ne specialią paramą, leidžiančią patenkinti specialius ar nenumatytus poreikius⁴³. Todėl pagal formuluotę „naudojimasis socialinės paramos sistema“ VN draudžiama neleisti šeimos susijungimo su globėju, įrodžiusiu, kad jis turi pastovių ir nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti, bet kuris dėl savo pajamų lygio vis tiek turės teisę kreiptis dėl specialios paramos padengti specialias ir individualiai įvertintas būtinas pragyvenimo išlaidas, dėl mokesčių lengvatų, kurias suteikia vietos valdžios institucijos atsižvelgdamos į pajamas, ar dėl pajamų palaikymo priemonių⁴⁴.

Vertinant globėjo lėšas ir sprendžiant dėl socialinės paramos lygio VN leidžiama atsižvelgti į **minimalaus nacionalinio darbo užmokesčio ir pensijų dydį**, taip pat į **šeimos narių skaičių**. Sprendime *Chakroun* ESTT pabrėžė, kad ši nuostata turi būti aiškinama siauriai ir ja turi būti naudojama taip, kad nebūtų pakenkta direktyvos tikslui ir veiksmingumui⁴⁵. Todėl minimalus nacionalinis darbo užmokestis turėtų būti viršutinė riba, kurios reikalauja VN, išskyrus atvejus, kai VN pasirenka atsižvelgti į šeimos narių skaičių.

Be to, VN gali nustatyti tam tikrą sumą kaip **orientacinę**, bet jos negali nustatyti minimalių pajamų sumos, kurios nepasiekus atmetamas bet kuris prašymas dėl šeimos susijungimo, neatsižvelgiant į kiekvieno prašytojo konkrečią situaciją pagal 17 straipsnį, nes kiekvieno asmens poreikiai gali labai skirtis⁴⁶. Todėl prašymo negalima atmesti vien todėl, kad prašytojo asmens pajamos nesiekia orientacinės sumos. Prieš priimant sprendimą dėl prašymo privaloma atskirai įvertinti visus konkretaus atvejo elementus.

ESTT nutarė, kad nagrinėjant prašymus dėl susijungimo *iš esmės* individualiai vertinamos, kaip reikalaujama pagal direktyvą, globėjo, o ne trečiosios šalies piliečio, kuriam prašoma pripažinti teisę gyventi šalyje remiantis šeimos susijungimu, lėšos⁴⁷. Kartu naudodamas sąvoką „iš esmės“ ESTT daro

⁴¹ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 46 punktas; žr. pagal analogiją su 2013 m. rugsėjo 19 d. Sprendimu *Brey*, C-140/12, 61 punktas.

⁴² 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 45 punktas.

⁴³ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 49 punktas.

⁴⁴ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 73 punktas; 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 52 punktas.

⁴⁵ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 43 ir 47 punktai.

⁴⁶ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 48 punktas.

⁴⁷ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. & S.*, C-356/11 ir C-357/11, 72 punktas.

prielaidą, kad VN gali pasirinkti atsižvelgti į šeimos narių lėšas arba kad atskirais atvejais gali būti leistos šios taisyklės išimtys, grindžiamos ypatingomis aplinkybėmis⁴⁸.

Galiausiai ESTT taip pat nutarė, kad draudžiami šį reikalavimą taikantys nacionalinės teisės aktai, pagal kuriuos skiriama, ar šeimos santykiai atsirado prieš globėjui atvykstant į VN teritoriją, ar jam jau atvykus. Vertinant, ar globėjas turi nuolatinių lėšų, kurių pakanka sau ir savo šeimos nariams išlaikyti, jokių būdu negalima atsižvelgti į šeimos sukūrimo momentą⁴⁹.

4.5. Integracijos priemonės

Komisija pripažįsta, kad VN turi veiksmų laisvę nuspręsti, ar reikalauti, kad trečiųjų šalių piliečiai laikytųsi integracijos priemonių, ir nustatyti savo nacionalinėmis aplinkybėmis tinkamiausias priemones⁵⁰. Tačiau Komisija pabrėžia, kad tokiomis priemonėmis siekiama palengvinti šeimos narių integraciją. Jų tinkamumas priklauso nuo to, ar jos atitinka direktyvos tikslus ir ar jomis paisoma proporcingumo principo. Todėl šių priemonių tinkamumas priklauso nuo jų prieinamumo, modelio ir organizavimo ir nuo to, ar tokiomis priemonėmis ar jų poveikiu siekiama kitų, ne integracijos, tikslų. Jei integracijos priemonės iš tiesų būtų naudojamos šeimos susijungimo ribojimo tikslu, tai reikštų papildomą šeimos susijungimui taikomą reikalavimą. Tai kenktų direktyvos tikslui skatinti šeimos susijungimą ir jos veiksmingumui⁵¹.

Todėl VN gali nustatyti reikalavimą šeimos nariams laikytis integracijos priemonių pagal 7 straipsnio 2 dalį, bet šis negali tapti absoliučia sąlyga, nuo kurios priklauso teisė į šeimos susijungimą. 7 straipsnio 2 dalies **integracijos priemonių** pobūdis skiriasi nuo 4 straipsnio 1 dalyje ir 7 straipsnio 1 dalyje numatytų sąlygų. Pirmiausia 4 straipsnio 1 dalimi – tik kaip *status quo* sąlyga⁵² – prieš suteikiant leidimą atvykti ir gyventi VN leidžiama patikrinti, ar vyresni nei 12 metų vaikai, atvykstantys nepriklausomai nuo kitų šeimos narių, atitinka **integracijos sąlygą**⁵³. Antra, pagal 7 straipsnio 1 dalį VN gali reikalauti įrodyti, kad šie reikalavimai patenkinti arba gali būti patenkinti, remiantis pagrįsta prognoze. Todėl jie gali būti laikomi *išankstinėmis sąlygomis*, kurias, jei VN to reikalauja, globėjas turi atitikti prieš suteikiant leidimą šeimos nariams atvykti ir gyventi.

---

⁴⁸ Kita vertus, leidimo gyventi atnaujinimo momentu 16 straipsnio 1 dalies a punktu nustatoma VN pareiga atsižvelgti į šeimos narių įnašus į namų ūkio pajamas, jei globėjas neturi pakankamai lėšų nesinaudodamas socialinės paramos sistema. Kadangi nėra jokios aiškios nuostatos, kuria tai būtų draudžiama, VN taip pat gali atsižvelgti į šeimos narių įnašus tuo metu, kai teikiamas prašymas dėl pirmo leidimo gyventi.

⁴⁹ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 64–66 punktai.

⁵⁰ Dėl integracijos žr. Bendruosius pagrindinius Europos Sąjungos imigrantų integracijos politikos principus, 2004 m. lapkričio 19 d. Europos Sąjungos Tarybos (Teisingumo ir vidaus reikalų tarybos) 2618-asis posėdis, dok. Nr. 14615/04 (pranešimas spaudai Nr. 321); taip pat 2011 m. liepos 20 d. Komisijos komunikatą Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Europos trečiųjų šalių piliečių integracijos darbotvarkė“, COM(2011) 455 galutinis.

⁵¹ 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

⁵² Šios *status quo* sąlygos tikslas – parodyti vaikų gebėjimą integruotis ankstyvaisiais gyvenimo metais (12 konstatuojamoji dalis).

⁵³ Tokio skirtingų kategorijų asmenų atskyrimo teisėtumas patvirtintas 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 75 punktas.

Kita vertus, 7 straipsnio 2 dalimi VN leidžiama reikalauti, kad trečiųjų šalių piliečiai laikytųsi **integracijos priemonių**. VN gali reikalauti, kad šeimos nariai įdėtų tam tikrų pastangų parodyti savo norą integruotis, pavyzdžiui, reikalauti prieš atvykstant dalyvauti kalbos ar integracijos kursuose. Kadangi šiomis priemonėmis siekiama supaprastinti integracijos procesą, tai reiškia ir tai, kad VN galimybės taikyti šias priemones negali būti neribotos.

7 straipsnio 2 dalyje numatyta VN galimybė imigranto paprašyti dėti reikiamas pastangas gyventi savo kasdienį gyvenimą visuomenėje, į kurią jis turi integruotis, ir galimybė patikrinti, ar tas asmuo rodo pakankamą norą integruotis į naują aplinką. Noro integruotis patikrinimas gali būti pagrindinių įgūdžių, kurie laikomi reikalingi šiuo tikslu, patikrinimas. Tikrinant reikėtų turėti omenyje skirtingų lyčių aspektą ir atsižvelgti į ypatingą padėtį kai kurių moterų, kurios gali būti, pavyzdžiui, menkai išsilavinusios. Tyrimo sudėtingumas, dalyvavimo išlaidos, galimybė gauti mokymo medžiagą, kurios reikia norint parengti tokį patikrinimą, arba paties patikrinimo prieinamumas neturi tapti kliūtimis, dėl kurių tampa sudėtinga siekti šio tikslo⁵⁴. Kitaip tariant, integracijos priemonės, kurių gali reikalauti VN, negali tapti įsipareigojimu pasiekti rezultatą, kuris iš tiesų yra priemonė, kuria ribojama šeimos susijungimo galimybė. Šiomis priemonėmis turi būti padedama šeimoms susijungti.

Be to, integracijos priemonės turi būti proporcingos ir taikomos pakankamai lanksčiai, kad būtų užtikrinta, kad nagrinėjant kiekvieną konkretų atvejį ir atsižvelgiant į ypatingas aplinkybes šeimos susijungimas galėtų būti leistas, net jei integracijos reikalavimai netenkinami⁵⁵. Todėl VN turėtų suteikti galimybę veiksmingai pasinaudoti integracijos priemonių išimtimi, nuo jų nukrypti ar taikyti kitą jų formą dėl su konkrečiu imigrantu susijusių ypatingų klausimų ar jo asmeninių aplinkybių.

Ypatingos asmeninės aplinkybės, į kurias galima atsižvelgti, yra, pavyzdžiui, pažinimo gebėjimai, konkretaus asmens pažeidžiama padėtis, specialūs mokymo ar testo rengimo vietų neprieinamumo atvejai ir kitos labai sudėtingos situacijos. Ypatingą dėmesį taip pat reikėtų atkreipti į tai, kad kai kuriose pasaulio vietose moterys ir mergaitės turi mažiau galimybių gauti išsilavinimą, todėl jų raštingumo lygis gali būti prastesnis nei vyrų. Todėl VN negali atsisakyti įleisti į savo teritoriją ir atsisakyti leisti joje būti 4 straipsnio 1 dalyje nurodytam šeimos nariui vien todėl, kad šis šeimos narys, kuris vis dar yra užsienyje, neįveikė integracijos tyrimo, nustatyto tos VN teisės aktuose⁵⁶.

Komisija mano, kad VN turėtų suteikti reikiamas integracijos priemones šeimos nariams gauti žinių apie naują gyvenamąją šalį ir įgyti kalbos žinių, kurios gali palengvinti integracijos procesą. Todėl Komisija mano, kad kalbos ir integracijos kursai turėtų būti siūlomi taip, kad būtų prieinami (dėstomi keliose vietose), būtų nemokami ar bent jau įperkami ir pritaikyti asmens poreikiams, įskaitant konkrečius su lytimi susijusius poreikius (pvz., vaikų priežiūros įstaigos). Nors iki išvykimo taikomos integracijos priemonės, kuriomis informacija ir mokymas teikiami prieš migruojant, gali padėti

---

⁵⁴ Statistiniai duomenys ir kokybiniai politikos poveikio vertinimai gali parodyti, kad tam tikros priemonės sukuria realias šeimos susijungimo kliūtis.

⁵⁵ Automatinis atsisakymas leisti šeimai susijungti, priimtas dėl nesėkmingo integracijos tyrimo, gali reikšti EŽTK 17 straipsnio, 5 straipsnio 5 dalies ir 8 straipsnio pažeidimą.

⁵⁶ Vienintelė situacija, kai dėl integracijos problemų prašymą galima atmesti, yra nurodyta 4 straipsnio 1 dalies paskutinėje pastraipoje, jei VN patikrinusi nustatė, kad nesilaikyta integracijos sąlygos.

migrantams pasiruošti naujam gyvenimui priimančiojoje šalyje, priimančiojoje šalyje teikiamos integracijos priemonės dažnai gali būti veiksmingesnės.

4.6. Laukimo laikotarpis

8 straipsnyje paliekama tam tikra VN veiksmų laisvė reikalauti, kad globėjas iki savo šeimos narių prisijungimo būtų teisėtai išbuvęs jų teritorijoje laikotarpį, ne ilgesnį kaip dveji metai. Jei VN pasirenka naudotis šia galimybe, ji negali nustatyti bendro laukimo laikotarpio, vienodai taikomo visiems prašytojams, neatsižvelgdama į ypatingas konkrečių atvejų aplinkybes ir nepilnamečių vaikų interesus⁵⁷. ESTT pabrėžė, kad gyvenimo VN trukmė yra tik viena iš aplinkybių, į kurias VN turi atsižvelgti nagrinėdama prašymą, ir kad laukimo laikotarpio negalima nustatyti neatsižvelgus į visas svarbias konkrečių atvejų aplinkybes, kartu deramai atsižvelgdama į nepilnamečių vaikų interesus⁵⁸.

Šios nuostatos tikslas yra leisti VN užsitikrinti, jog šeimos susijungimas vyks palankiomis sąlygomis, globėjui išgyvenus priimančiojoje šalyje pakankamai ilgą laikotarpį, kad būtų galima daryti išvadą, jog šeimos nariai įsikurs stabiliai ir yra pasiekę tam tikrą integracijos lygį⁵⁹. Laukimo laikotarpio priimtumas pagal direktyvą ir jo trukmė priklauso nuo to, ar tuo reikalavimu siekiama nustatyto tikslo ir laikomasi proporcingumo principo. Kad būtų išvengta neproporcingo poveikio šeimos gyvenimui, Komisija skatina valstybes nares, kad laukimo laikotarpiai būtų kuo trumpesni, tik tokie, kokie būtini nuostatos tikslui pasiekti, ypač su nepilnamečiais vaikais susijusiais atvejais.

Komisija laikosi nuomonės, kad nustatant globėjo teisėto buvimo trukmę, reikėtų atsižvelgti į bet kurį laikotarpį, kurį jis gyveno VN teritorijoje pagal tos VN teisę, pradedant nuo pirmos dienos. Tai gali būti gyvenimas, grindžiamas leidimu gyventi ar kitu dokumentu, kuriuo leidžiama teisėtai būti šalyje. Tačiau reikėtų neįtraukti neteisėto buvimo, įskaitant toleravimo laikotarpius ir atidėto grąžinimo laikotarpius.

VN gali reikalauti nenutrūkstamo teisėto buvimo, atsižvelgiant į nuostatos pasiekti tam tikrą stabilumo ir integracijos lygį tikslą. Tačiau gali leisti buvimo pertrūkius, jei jais nekenkiama šiam tikslui. Tai gali būti, pavyzdžiui, laikinas nebuvimas (kaip antai verslo kelionės, atostogos ar šeimos lankymas kilmės šalyje ir t. t.) arba trumpi neteisėto buvimo laikotarpiai (pvz., pasibaigęs leidimo gyventi galiojimas, nes vėlai pateiktas prašymas pratęsti jo galiojimą arba vėluota tą prašymą išnagrinėti). Skaičiuojant teisėto buvimo trukmę taip pat reikėtų įtraukti teisėto buvimo laikotarpius, prieš globėjui gaunant bent metus galiojantį leidimą gyventi, kaip reikalaujama 3 straipsnio 1 dalyje.

X yra trečiosios šalies pilietis, kuris VN nepertraukiamai teisėtai buvo devynis mėnesius. Šiandien X gavo vienus metus galiojantį leidimą gyventi, kurio galiojimą bus galima tęsti neribotai. X nori, kad prie jo prisijungtų trečiosios šalies pilietybę turinti sutuoktinė, todėl pateikia prašymą dėl šeimos susijungimo ir klausia, kada sutuoktinė galės prie jo prisijungti.

⁵⁷ 17 straipsnis ir 5 straipsnio 5 dalis.

⁵⁸ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 99–101 punktai.

⁵⁹ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 97–98 punktai.

VN yra nustačiusi laukimo laikotarpio reikalavimą ir X atveju manoma, kad maksimalus dvejų metų teisėto buvimo laikotarpis yra proporcingas, kad suteiktų galimybes šeimos susijungimui įvykti palankiomis sąlygomis. Šiuo atveju X sutuoktinė prie jo gali prisijungti likusio laukimo laikotarpio pabaigoje, t. y. praėjus dar 15 mėnesių.

Komisijos nuomone, laukimo laikotarpis neapima laikotarpio, kurio VN narei reikia prašymui išnagrinėti pagal 5 straipsnio 4 dalį⁶⁰. Kiekvienu atskiru atveju abu laikotarpiai gali prasidėti ir baigtis skirtingu laiku, gali iš dalies sutapti arba nesutapti. Komisija mano, kad prašymą galima pateikti nuo tada, kai globėjas turi bent vienus metus galiojantį leidimą gyventi ir turi pagrįstas perspektyvas gauti teisę nuolat gyventi⁶¹, bet VN gali atidėti leidimo šeimai susijungti suteikimą („iki savo šeimos narių prisijungimo prie jo ar jos“), kol praeina jų teisės aktuose nustatytas laukimo laikotarpis.

Y yra ką tik į VN atvykusi trečiosios šalies pilietė, kuri iškart gauna atnaujinamą dvejus metus galiojantį leidimą gyventi. Y norėtų, kad prie jos prisijungtų sutuoktinis ir jos du nepilnamečiai vaikai, ir pateikia prašymą dėl šeimos susijungimo.

Y atveju VN mano, kad Y ir jos sutuoktinio integracija jau yra aukšto lygio. Atsižvelgdama į vaikų interesus VN nusprendžia, kad nereikia jokio laukimo laikotarpio. Tačiau dėl administracinių suvaržymų vėluojama tvarkyti prašymus ir VN šį sprendimą priima tik po devynių mėnesių. Y atveju jos vyras ir vaikai gali prie jos prisijungti iškart, kai tik ji gauna pranešimą apie sprendimą.

ESTT nustatė, kad direktyvos taisyklės, išskyrus 9 straipsnio 2 dalį, taikomos ir tuo atveju, kai globėjas susituokė prieš apsigyvendamas VN, ir tuo atveju, kai santuoka įvyko apsigyvenus VN⁶², taigi šių dviejų situacijų negalima traktuoti skirtingai, kiek tai susiję su laukimo laikotarpiu. Nors Komisija supranta VN susirūpinimą dėl galimo piktnaudžiavimo teise į šeimos susijungimą, galimybė reikalauti laukimo laikotarpio negali būti naudojama vien piktnaudžiavimo prevencijos tikslu. Vienintelis 8 straipsnio tikslas yra reikalauti tam tikro stabilaus gyvenimo ir integracijos lygio, siekiant užtikrinti, kad šeimos susijungimas vyktų palankiomis sąlygomis. Yra tinkamesnių fiktyvios santuokos prevencijos priemonių, pavyzdžiui, atskiras kiekvieno atvejo vertinimas.

Z yra trečiosios šalies pilietė, kuri kaip studentė VN teisėtai išbuvo ketverius metus. Baigusi mokslus Z gavo darbo pasiūlymą ir naują vienus metus galiojantį leidimą gyventi, kurio galiojimą galima tęsti neribotai. Per tą laiką Z susipažino su D, trečiosios šalies piliečiu, užmezgė su juo santykius ir praėjus 13 mėnesių susituokė; jie taip pat pateikė prašymą dėl šeimos susijungimo, kad D galėtų atvykti pas Z.

Z atveju galimas laukimo laikotarpio reikalavimas būti teisėtai išgyvenus ne ilgiau kaip dvejus metus jau įvykdytas, todėl D gali prisijungti prie Z, kai tik ji gaus pranešimą apie sprendimą.

⁶⁰ Laukimo laikotarpis yra neprivalomas reikalavimas norint pasinaudoti teise į šeimos susijungimą, o nagrinėjimo laikotarpis yra numatytas terminas, kurio VN pakanka prašymams sutvarkyti ir išnagrinėti.

⁶¹ 3 straipsnio 1 dalis.

⁶² 2010 m. kovo 4 d. Sprendimas *Chakroun*, C-578/08, 59–64 punktai.

5. ŠEIMOS NARIŲ ATVYKIMAS IR GYVENIMAS

5.1. Atvykimas, ilgalaikės vizos ir leidimai gyventi

13 straipsnio 1 dalyje reikalaujama, kad patenkinusi prašymą dėl šeimos susijungimo VN tuojau pat sudarytų visas sąlygas gauti reikiamas vizas. Tai reiškia, kad kai prašymas patenkinamas, VN turėtų užtikrinti greitą vizos išdavimo procedūrą, kuo labiau sumažinti papildomas administracines kliūtis ir vengti pakartotinių patikrinimų dėl šeimos susijungimui taikomų reikalavimų atitikimo. Šeimos susijungimo tikslas yra ilgalaikis, tad išduota viza neturėtų būti trumpalaikė.

Jei gauti kelionės dokumentus ir vizas ypač sudėtinga ar pavojinga ir gali sukelti neproporcingą pavojų veiksmingam naudojimuisi teise į šeimos susijungimą ar praktinę tokio naudojimosi kliūtį, VN yra skatinamos apsvarstyti atvejo ypatumus ir aplinkybes kilmės šalyje. Išimtinėmis aplinkybėmis, pavyzdžiui, žlugusios valstybės ar šalies, kurioje yra didelių vidaus saugumo pavojų, atveju, VN yra skatinamos priimti Tarptautinio Raudonojo Kryžiaus komiteto (toliau – TRKK) išduotus laikinuosius kelionės dokumentus, išduoti nacionalinius vykstant viena kryptimi galiojančius *laissez passer* kelionės dokumentus arba pasiūlyti šeimos nariams galimybę vizą išduoti atvykus į VN.

Vizos administravimo mokesčius taikyti galima, bet jie negali būti per dideli ar neproporcingi. Jais neturi būti siekiama sukliudyti naudotis direktyva nustatytais teisėmis ir jie neturi turėti tokio poveikio, kas pakenktų direktyvos veiksmingumui⁶³.

13 straipsnio 2 dalyje nurodyta, kad VN privalo suteikti atnaujinamą pirmąjį bent vienus metus galiojantį leidimą gyventi. Pagal 13 straipsnio 3 dalį numatyta, kad šeimos nariui suteikto leidimo gyventi trukmė iš *esmės* neturėtų viršyti globėjo leidimo gyventi galiojimo termino. Taigi, kad suderintų globėjo ir šeimos narių leidimų gyventi galiojimo terminus, VN gali išduoti trumpiau nei metus galiojančius leidimus gyventi. Tačiau galimos šios taisyklės išimtys, pavyzdžiui, kai globėjo leidimas galioja trumpiau nei metus, bet tikrai bus pratęstas.

5.2. Galimybė įsidarbinti

Globėjo šeimos nariai, kaip ir globėjas, turi teisę turėti galimybę įsidarbinti ir savarankiškai dirbti, atsižvelgiant į galimus 14 straipsnio 2 ir 3 dalių apribojimus. VN gali nustatyti ne ilgiau kaip 12 mėnesių taikomas sąlygas, pagal kurias šeimos nariai gali užsiimti veikla. Per šį laikotarpį VN taip pat gali riboti galimybes patekti į jų darbo rinką ir net atlikti darbo rinkos tyrimą. Po 12 mėnesių VN privalo leisti šeimos nariams verstis samdomo ar savarankiškai dirbančio asmens veikla, jei globėjas turi tokį leidimą.

VN narės gali apriboti galimybę įsidarbinti ar dirbti savarankiškai pirmos giminystės eilės pagal aukštutinę liniją giminėms ir suaugusiems nesusituokusiems vaikams, bet ne kitiems pagal direktyvą priimtiems šeimos nariams. Priimti sprendimą dėl priimtų šeimos narių, kuriems netaikoma direktyva, galimybės įsidarbinti yra tik VN kompetencija. Šeimos narių integracijos skatinimo tikslu⁶⁴,

⁶³ Pagal analogiją su 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimu *Europos Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-508/10, 69 ir 79 punktai.

⁶⁴ Žr. 15 konstatuojamąją dalį.

siekiant kovoti su skurdo pavojumi ir išvengti kvalifikacijos praradimo, Komisija rekomenduoja taikyti kuo mažiau patekimo į darbo rinką apribojimų šeimos nariams, ypač moterims migrantėms.

5.3. Galimybė gauti atskirą leidimą gyventi

15 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad ne vėliau kaip po penkerių gyvenimo metų, jei šeimos nariui leidimas gyventi nebuvo suteiktas dėl kitų priežasčių, VN gavusi prašymą privalo išduoti atskirą leidimą gyventi sutuoktiniui arba nesusituokusiam partneriui ir pilnametystės sulaukusiam vaikui. Gyvenimas turėtų būti suprantamas kaip teisėtas buvimas ir Komisija pabrėžia, kad VN turi teisę leidimą suteikti anksčiau. Jeigu santykiai pasibaigia, teisė į atskirą leidimą gyventi bet koku atveju turi būti suteikta sutuoktiniui ar nesusituokusiam partneriui, bet VN turi teisę jo nesuteikti suaugusiam vaikui. 15 straipsnio 4 dalyje nurodyta, kad sąlygos nustatomos pagal nacionalinę teisę, o 15 straipsnio 3 dalyje nurodyta, kad santykių pabaiga gali būti suvokiama kaip apimanti našlystę, gyvenimą skyriumi, santuokos nutraukimą, mirtį ir pan.

15 straipsnio 2 ir 3 dalimis (pirmu sakiniu) VN suteikiama teisė atskirą leidimą gyventi bet kuriuo metu išduoti suaugusiems vaikams ir tiesiosios aukštutinės giminytės linijos giminiams, kuriems taikoma 4 straipsnio 2 dalis, ir, jei pateikiamas prašymas, visiems asmenims, atvykusiems dėl šeimos susijungimo, našlystės, santuokos nutraukimo, gyvenimo skyriumi ar pirmojo giminytės laipsnio tiesiąja aukštutine ar žemutine linija giminių mirties atveju.

15 straipsnio 3 dalyje (antrame sakinyje) nurodyta, kad VN privalo išduoti atskirą leidimą gyventi itin sunkių aplinkybių atveju visiems šeimos nariams, atvykusiems dėl šeimos susijungimo. VN privalo šiuo tikslu nustatyti nacionalinės teisės nuostatas. Itin sunkios aplinkybės turi kilti dėl šeimos padėties ar jos iširimo, bet ne dėl sunkumų, susijusių su kitomis priežastimis. Itin sunkių aplinkybių pavyzdžiai gali būti, pavyzdžiui, smurtas šeimoje prieš moteris ir vaikus, tam tikri priverstinės santuokos atvejai, moterų lytinių organų žalojimo pavojus ar atvejai, kai šeimos narys patektų į ypač sunkią šeiminių padėčių, jei būtų priverstas grįžti į kilmės šalį.

6. ASMENŲ, KURIEMS SUTEIKTA TARPTAUTINĖ APSAUGA, ŠEIMOS SUSIJUNGIMAS

6.1. Pabėgėliai

Direktyvos V skyriuje nustatytos kelios 4, 5, 7 ir 8 straipsnių išlygos, kuriomis sukuriama palankesnė pabėgėlių šeimos susijungimo sąlygos. Šiomis išlygomis nustatomos konkrečios teigiamos VN pareigos ir atitinkamos aiškiai apibrėžtos individualios teisės, kuriomis reikalaujama, kad VN leistų tam tikrų pabėgėlio šeimos narių susijungimą šiomis palankesnėmis sąlygomis, nepaliekant veiksmų laisvės⁶⁵.

Kartu direktyva VN leidžiama apriboti šių palankesnių sąlygų taikymą, jas taikant tik

- 1) šeimos santykiams, atsiradusiems iki atvykimo (9 straipsnio 2 dalis);
- 2) prašymams, pateiktiems per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo (12 straipsnio 1 dalies trečia pastraipa), ir

---

⁶⁵ Pagal analogiją su 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 60 punktas.

3) šeimoms, kurių susijungimas yra negalimas trečiojoje šalyje, su kuria globėją ir (arba) jo šeimos narius sieja ypatingi ryšiai (12 straipsnio 1 dalies antra pastraipa).

Tačiau VN šios veiksmų laisvės negali naudoti taip, kad pakenktų direktyvos tikslui ir veiksmingumui⁶⁶. VN turėtų perkelti ir taikyti šias nuostatas, daugiau dėmesio skirdamos ypatingai padėčiai pabėgėlių, kurie buvo priversti palikti savo šalį ir negalėjo ten normaliai gyventi su šeima⁶⁷. Komisija ragina remtis pavyzdžiu kelių VN, kurios netaiko neprivalomų apribojimų arba leidžia taikyti švelnesnes sąlygas, pripažindamos ypatingą pabėgėlių padėtį ir sunkumus, su kuriais jie dažnai susiduria teikdami prašymus dėl šeimos susijungimo⁶⁸.

Pagal 12 straipsnio 1 dalį VN negali reikalauti, kad pabėgėlis ir (arba) jo šeimos narys (-iai) pateiktų įrodymų⁶⁹, kad atitinka 7 straipsnyje išdėstytus reikalavimus dėl apgyvendinimo, sveikatos draudimo, pakankamų lėšų ir integracijos priemonių. Tačiau integracijos priemonės galima taikyti, kai atitinkamiems asmenims jau leistas šeimos susijungimas (7 straipsnio 2 dalies antra pastraipa). Kadangi ši taisyklė priklauso bendrosioms nuostatoms, o ne V skyriui, ji turi viršenybę 9 straipsnio 2 dalies atžvilgiu, o tai leidžia VN taikyti palankesnes sąlygas pabėgėliams, kurių šeimos santykiai sukurti iki jų atvykimo. Todėl nors V skyrius netaikomas, kiek tai susiję su po pabėgėlių globėjo atvykimo sukurta šeima siaurąja prasme, integracijos priemonės irgi gali būti taikomos, tik kai jau leistas šeimos susijungimas.

Komisija pabrėžia, kad V skyriaus nuostatas būtina aiškinti atsižvelgiant į 5 straipsnio 5 dalyje ir 17 straipsnyje išdėstytus principus. Todėl nagrinėdamos pabėgėlių prašymus dėl šeimos susijungimo VN turi subalansuoti ir pagrįstai įvertinti kiekvieno atskiro atvejo visus esamus interesus, deramai atsižvelgdamos į nepilnamečių vaikų interesus⁷⁰. Joks veiksnys atskirai negali automatiškai nulemti sprendimo; kiekvienas turi būti nagrinėjamas kaip vienas iš svarbių veiksnų⁷¹.

6.1.1. Šeimos nariai

Pagal 10 straipsnio 1 dalį 4 straipsnio šeimos narių apibrėžtis taikoma apibrėžiant pabėgėlių šeimos narius, taip atmetant galimybę taikyti griežtesnes apibrėžtis ar papildomus reikalavimus. Taip pat taikomi visi 4 straipsniu nustatyti privalomi ir neprivalomi apribojimai, kaip antai poligaminės santuokos neįtraukimas, išskyrus 4 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą, kuri netaikoma pabėgėlių vaikams.

---

⁶⁶ Pagal analogiją su 2010 m. kovo 4 d. Sprendimu *Chakroun*, C-578/08, 43 punktas.

⁶⁷ 8 konstatuojamoji dalis.

⁶⁸ Sunkumai, kaip antai dažnai ilgas šeimos narių paieškos, dokumentų teikimo ir oficialių dokumentų gavimo procesas, bendravimas su (potencialiai priešiškomis) jų kilmės šalies valdžios institucijomis ir pan. per trumpą laiką.

⁶⁹ Kiek tai susiję su prašymais dėl šeimos siaurąja prasme narių, nurodytų 4 straipsnio 1 dalyje.

⁷⁰ Pagal analogiją su 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimu *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 81 punktas; 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 62–64 punktai.

⁷¹ Pagal analogiją su 2006 m. birželio 27 d. Sprendimu *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 66, 88, 99–100 punktai.

10 straipsnio 2 dalyje VN aiškiai leidžiama išplėsti šią taikymo sritį ir leisti šeimos susijungimą su kitais 4 straipsnyje nenurodytais šeimos nariais, jei jie yra pabėgėlio išlaikomi. VN skatinamos savo veiksmy laisve naudotis kuo žmoniškiau, nes 10 straipsnio 2 dalyje nenustatyta jokių apribojimų dėl kitų šeimos narių artimumo. Komisija skatina VN taip pat apsvarstyti asmenis, kurie nėra biologiškai susiję, bet kuriais rūpinamasi konkrečioje šeimoje, pavyzdžiui, globotinius, nors šiuo atžvilgiu VN paliekama visiška veiksmy laisvė. Lemiantysis veiksnys yra priklausomybės sąvoka.

6.1.2. Oficialiųjų dokumentinių įrodymų nebuvimas

11 straipsnyje nurodyta, kad 5 straipsnis taikomas prašymo pateikimui ir nagrinėjimui, atsižvelgiant į 11 straipsnio 2 dalies išlygą, susijusią su oficialiais dokumentiniais įrodymais. Todėl, laikydamosi 5 straipsnio 2 dalies, VN gali apsvarstyti dokumentinius įrodymus, kad nustatytų šeimos santykius, o jei galima ir reikia, gali būti rengiami pokalbiai ir vykdomi kiti tyrimai.

Tačiau ypatinga pabėgėlių, kurie buvo priversti bėgti iš savo šalies, padėtis reiškia, kad dažnai pabėgėliams ar jų šeimos nariams neįmanoma ar pavojinga pateikti oficialius dokumentus ar susisiekti su savo kilmės šalies diplomatinėmis ar konsulinėmis institucijomis.

11 straipsnio 2 dalyje aiškiai, nepaliekant jokios veiksmy laisvės, nustatyta, kad prašymą atmetantis sprendimas negali būti grindžiamas vien tuo, kad trūksta dokumentinių įrodymų, ir tokiais atvejais VN įpareigojamos atsižvelgti į kitus šeimos santykių buvimo įrodymus. Kadangi tokius kitus įrodymus reikia vertinti pagal nacionalinę teisę, VN turi tam tikrą veiksmy laisvę, vis dėlto jos turėtų nustatyti aiškias taisykles, kuriomis grindžiami šie įrodymų reikalavimai. Kitų įrodymų, kuriais nustatomi šeimos ryšiai, pavyzdžiai gali būti rašytiniai ir (arba) žodiniai prašytojų pareiškimai, pokalbiai su šeimos nariais ar tyrimai, atlikti dėl padėties užsienyje. Tokie pareiškimai po to gali būti, pavyzdžiui, pagrįsti patvirtinamaisiais įrodymais, kaip antai dokumentais, garso ir vaizdo medžiaga, bet kokiais dokumentais ar daiktiniais įrodymais (pvz., diplomais, pinigų pervedimo įrodymais ir pan.), ar konkrečiais faktais.

17 straipsnyje nurodytas atskiras vertinimas reiškia, kad VN, nagrinėdamos prašytojo pateiktus įrodymus, privalo atsižvelgti į visus svarbius veiksnius, įskaitant amžių, lytį, išsilavinimą, biografijos faktus ir socialinį statusą, taip pat konkrečius kultūrinius aspektus. Komisijos nuomone, kai išnagrinėjus visų kitų rūšių įrodymus lieka didelių abejonių ar kai yra akivaizdžių bandymo sukčiauti požymių, kaip kraštutinė priemonė gali būti taikomas DNR tyrimas⁷². Tokiais atvejais Komisija mano, kad VN turėtų laikytis UNHCR principų dėl DNR tyrimo⁷³.

Šia direktyva VN nekludoma apmokestinti pabėgėlių ar prašytojų už DNR ar kitus tyrimus. Tačiau šie mokesčiai negali būti per dideli ar neproporcingi, kad kliudytų gauti direktyva nustatytas teises ir dėl

---

⁷² Reikėtų turėti omenyje, kad DNR tyrimu negali būti įrodyta santuoka ir išplėstinės šeimos nariai ar priklausomi šeimos nariai, ypač įvaikinimo atveju, kad šis tyrimas ne visada įperkamas ar prieinamas pabėgėliams ar jų šeimos nariams ir kad dėl jo kai kuriais atvejais gali labai užtrukti prašymo nagrinėjimas.

⁷³ Jungtinių Tautų vyriausiojo pabėgėlių reikalų komisaro biuras (UNHCR), 2008 m. birželio mėn. UNHCR pranešimas dėl DNR tyrimo siekiant nustatyti pabėgėlių šeimos santykius pateikiamas <http://www.refworld.org/docid/48620c2d2.html>.

to kenktų direktyvos veiksmingumui⁷⁴. Dėl galimų mokesčių nustatymo Komisija mano, kad VN turėtų atsižvelgti į ypatingą pabėgėlių padėtį, ir ragina VN padengti DNR tyrimo išlaidas, ypač jei tas tyrimas pabėgėliui ar jo šeimos nariams privalomas.

6.1.3. *V skyriuje nustatytų palankesnių nuostatų išimtis*

Pagal 12 straipsnio 1 dalies antrą pastraipą VN gali netaikyti palankesnių sąlygų, jei šeimos susijungimas yra galimas trečiojoje šalyje, su kuria globėją ir (arba) jo šeimos narį sieja ypatingi ryšiai. Kad būtų galima taikyti šią galimybę, trečioji šalis turi būti reali alternatyva, t. y. globėjui ir šeimos nariams saugi šalis. Prievolę įrodyti šeimos susijungimo galimybę trečiojoje šalyje turi VN, o ne prašytojas. Visų pirma persikėlimas į tokią trečiąją šalį pabėgėliui ir (arba) jo šeimos nariams neturėtų kelti persekiojimo ar grąžinimo⁷⁵ pavojaus, ir pabėgėlis turėtų turėti galimybę gauti ten apsaugą pagal 1951 m. Konvenciją dėl pabėgėlių statuso. Ypatingi ryšiai reiškia, kad globėją ir (arba) šeimos narį su trečiąja šalimi sieja šeimos, kultūriniai ir socialiniai ryšiai⁷⁶.

Pagal 12 straipsnio 1 dalies trečią pastraipą VN gali reikalauti, kad pabėgėlis atitiktų 7 straipsnio 1 dalyje nurodytas sąlygas, jei prašymas dėl šeimos susijungimo nepateikiamas per tris mėnesius nuo pabėgėlio statuso suteikimo. Per šį laikotarpį pabėgėliai dažnai susiduria su praktiniais sunkumais, kurie gali tapti praktine šeimos susijungimo kliūtimi. Todėl Komisija mano, kad dauguma VN šio apribojimo netaiko kaip tinkamiausio sprendimo.

Vis dėlto, jei VN pasirenka taikyti šią nuostatą, Komisija mano, kad vertindamos atskirą prašymą kaip į vieną iš veiksmų jos turėtų atsižvelgti į objektyvias, praktines kliūtis, su kuriomis susiduria prašytojas. Be to, nors VN pagal 11 straipsnį ir 5 straipsnio 1 dalį gali laisvai nuspręsti, ar prašymą turėtų teikti globėjas ar šeimos narys, dėl ypatingos pabėgėlių ir jų šeimos narių padėties tai gali būti ypač sudėtinga ar neįmanoma.

Todėl Komisija mano, kad VN, ypač tais atvejais, kai nustato terminą, turėtų suteikti galimybę globėjui prašymą pateikti VN teritorijoje, kad užtikrintų teisės į šeimos susijungimą veiksmingumą. Galiausiai, jei prašytojas susiduria su objektyviomis praktinėmis kliūtimis laikytis trijų mėnesių termino, Komisija mano, kad VN turėtų jam leisti pateikti nebaigtą pildyti prašymą, kuris būtų užbaigtas, kai tik būtų gauti dokumentai ar rasti šeimos nariai. Komisija taip pat ragina VN laiku ir suprantamai suteikti pabėgėliams aiškią informaciją apie šeimos susijungimą (pavyzdžiui, kai jiems suteikiamas pabėgėlių statusas).

6.1.4. *Kelionės dokumentai ir ilgalaikės vizos*

Pabėgėliams ir jų šeimos nariams gali būti ypač sunku gauti reikiamus kelionės dokumentus ir ilgalaikes vizas, ir tai gali tapti praktine šeimos susijungimo kliūtimi. Todėl Komisija mano, kad VN

⁷⁴ Pagal analogiją su 2012 m. balandžio 26 d. Sprendimu *Europos Komisija prieš Nyderlandų Karalystę*, C-508/10, 69 ir 79 punktai.

⁷⁵ Valstybės vykdomas asmens grąžinimas bet koku būdu į kitos valstybės teritoriją, kurioje jis gali būti persekiojamas dėl rasės, religijos, tautybės, priklausymo tam tikrai socialinei grupei ar politinių pažiūrų ar kurioje yra didelis pavojus, kad jam grėstų mirties bausmė, kankinimai ar kitoks nežmoniškas ar žeminantis elgesys ar bausmė.

⁷⁶ Žr. 17 straipsnį.

turėtų skirti ypatingą dėmesį šiai konkrečiai situacijai ir padėti gauti kelionės dokumentus ir ilgalaikes vizas, kad pabėgėliai galėtų veiksmingai pasinaudoti savo teise į šeimos susijungimą. Tais atvejais, kai pabėgėliai ir jų šeimos nariai negali gauti nacionalinių kelionės dokumentų ir ilgalaikių vizų, VN raginamos pripažinti ir priimti TRKK išduotus laikinuosius kelionės dokumentus ir Konvencijos kelionės dokumentus⁷⁷, išduoti nacionalinius vykstant viena kryptimi galiojančius *laissez passer* kelionės dokumentus arba pasiūlyti šeimos nariams galimybę vizą išduoti atvykus į VN.

6.2. Papildomos apsaugos gavėjai

Pagal 3 straipsnio 2 dalį direktyva, vadinasi, ir palankesnės sąlygos pabėgėliams, netaikoma tais atvejais, kai globėjas:

a) prašo pabėgėlio statuso, bet dėl jo prašymo dar nėra galutinio sprendimo,

arba gauna

b) laikiną arba

c) papildomą apsaugą,

arba prašo vieno iš šių statusų.

Komisija pabrėžia, kad direktyva neturėtų būti aiškinama kaip įpareigojanti VN laikinos ar papildomos apsaugos gavėjams nesuteikti teisės į šeimos susijungimą⁷⁸. Komisija mano, kad asmenų, kurie gauna papildomą apsaugą, humanitarinės apsaugos poreikiai nesiskiria nuo pabėgėlių poreikių, ir ragina VN priimti taisykles, kuriomis laikinos ar papildomos apsaugos gavėjams suteikiamos panašios teisės. Abiejų apsaugos statusų sujungimas taip pat patvirtintas Priskyrimo direktyvos 2011/95/ES⁷⁹ naujoje redakcijoje, kuri priklauso ES pabėgėlių paketui⁸⁰. Bet koku atveju net ir tada, kai situacija neįtraukta į Europos Sąjungos teisę, VN vis tiek yra įsipareigojusios laikytis EŽTK 8 ir 14 straipsnių⁸¹.

7. BENDRIEJI PRINCIPAI

7.1. Galimybė susipažinti su informacija

Direktyva VN raginamos parengti taisykles, taikomas prašymų dėl šeimos susijungimo nagrinėjimo tvarkai, kuri turėtų būti veiksminga ir valdoma, taip pat skaidri ir teisinga, kad susijusiems asmenims

---

⁷⁷ Pagal 1951 m. Konvencijos dėl pabėgėlių statuso 28 straipsnį.

⁷⁸ Tarybos direktyva 2001/55/EB asmenims, kuriems skirta laikina apsauga, aiškiai suteikiama teisė susijungti su savo šeimos nariais.

⁷⁹ 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų, OL L 337, 2011 12 20, p. 9.

⁸⁰ Bendra Europos prieglobsčio sistema.

⁸¹ 2011 m. lapkričio 15 d. Sprendimas *Dereci*, C-256/11, 72 punktą; 2008 m. liepos 25 d. Sprendimas *Metock*, C-127/08, 79 punktą.

būtų suteiktas reikiamas teisinis tikrumas⁸². Kad atitiktų šiuos kriterijus, VN turėtų nustatyti praktines gaires su prašytojams skirta išsamia, tikslia, aiškia informacija bei laiku ir aiškiai pranešti apie bet kokius pokyčius. Tokios praktinės gairės turėtų būti plačiai prieinamos, be kita ko, ir internete⁸³, taip pat ten, kur teikiami prašymai (konsulatuose ir kitur). Komisija rekomenduoja, kad šios gairės būtų prieinamos VN kalba, vietos, kurioje teikiamas prašymas, kalba ir anglų kalba.

7.2. Vaiko interesai

Pagal 5 straipsnio 5 dalies horizontaliąją nuostatą reikalaujama, kad vykdant bet kokius su vaikais susijusius veiksmus pirmiausia būtų atsižvelgiama į vaiko interesus⁸⁴. Todėl laikydamosi pagarbos šeimos gyvenimui principo, kaip pripažinta Vaiko teisių konvencijoje ir ES pagrindinių teisių chartijoje, VN privalo atsižvelgti į vaiko gerovę ir šeimos padėtį.

ESTT padarė išvadą, kad pagal 5 straipsnio 5 dalį ir 2 konstatuojamąją dalį, kai VN nagrinėja prašymą, ypač kai sprendžia, ar tenkinamos 7 straipsnio 1 dalies sąlygos, direktyvos nuostatas reikia aiškinti ir taikyti atsižvelgiant į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui⁸⁵ ir vaiko teises⁸⁶, įtvirtintas Chartijoje⁸⁷. ESTT taip pat pripažino⁸⁸, jog siekiant visapusiško ir harmoningo vaikų vystymosi jie turėtų augti šeimoje⁸⁹, kad VN turi užtikrinti, kad vaikas nebūtų išskirtas su tėvais prieš jų norą⁹⁰ ir kad vaiko ar jo tėvų prašymą įvažiuoti į VN arba išvykti iš jos, kad šeima galėtų susijungti, VN turi svarstyti palankiai, humaniškai ir skubiai⁹¹.

Be to, ESTT pripažino⁹², kad teisė į pagarbą privačiam ir šeimos gyvenimui turi būti taikoma kartu su pareiga vadovautis vaiko interesais⁹³, atsižvelgiant į būtinybę vaikui reguliariai palaikyti asmeninius santykius su abiem tėvais⁹⁴. Todėl kai VN nagrinėja prašymą, ji turi užtikrinti, kad vaikas nebūtų

---

⁸² 13 konstatuojamoji dalis.

⁸³ Komisijos ES imigracijos portale ir VN nacionalinėse svetainėse.

⁸⁴ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalis.

⁸⁵ ES pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis.

⁸⁶ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 ir 3 dalys.

⁸⁷ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 80 punktas.

⁸⁸ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 57 punktas.

⁸⁹ Vaiko teisių konvencijos preambulės šešta konstatuojamoji dalis.

⁹⁰ Vaiko teisių konvencijos 9 straipsnio 1 dalis.

⁹¹ Vaiko teisių konvencijos 10 straipsnio 1 dalis.

⁹² 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 58 punktas.

⁹³ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 2 dalis.

⁹⁴ ES pagrindinių teisių chartijos 24 straipsnio 3 dalis.

atskirtas nuo savo tėvų prieš jų valią, nebent VN nusprendžia, kad tokio atskyrimo reikia dėl vaiko interesų apsaugos pagal taikomus teisės aktus ir procedūras. Būtina pateikti bet kokio tokio sprendimo priežastis, kad būtų užtikrinta veiksminga teisminė priežiūra.

7.3. Piktnaudžiavimas ir sukčiavimas

Komisija mano, kad būtina imtis veiksmų prieš piktnaudžiavimą šia direktyva suteiktomis teisėmis ir su tuo susijusį sukčiavimą. Kad būtų užtikrinti visuomenės ir sąžiningų prašytojų interesai, Komisija skatina VN imtis ryžtingų veiksmų pagal 16 straipsnio 2 ir 4 dalių nuostatas.

16 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad VN gali atmesti prašymą arba panaikinti ar atsisakyti atnaujinti šeimos nario leidimą gyventi, jei įrodoma, kad

a) buvo naudojama neteisinga ar klaidinanti informacija, netikri ar suklastoti dokumentai, buvo kitaip sukčiaujama ar naudojamos kitos neteisėtos priemonės; arba

b) santuoka, partnerystė ar įvaikinimas buvo sudaryti tik tam, kad atitinkamas asmuo galėtų atvykti į VN ar joje gyventi (*fiktyvios santuokos ar fiktyvūs santykiai, suklastotos deklaracijos apie tėvystę*).

Visų pirma VN leidžiama vertinant tokius atvejus atsižvelgti į tai, kad santuoka, partnerystė ar įvaikinimas sudaryti po to, kai globėjui suteiktas leidimas gyventi.

16 straipsnio 4 dalimi VN leidžiama atlikti konkrečius patikrinimus ir tyrimus, kai yra pagrindas įtarti, kad sukčiaujama arba kad santuoka, partnerystė ar įvaikinimas yra fiktyvūs. Tačiau neleidžiama bendra tvarka vykdyti konkrečių kategorijų santuokos, partnerystės ar įvaikinimo patikrinimų ir tyrimų.

Fiktyvios santuokos gali būti trečiųjų šalių piliečių santuokos su

a) kitais ES gyvenančiais trečiųjų šalių piliečiais,

b) ES piliečiais, kurie naudojami laisvo judėjimo teise, arba

c) pačių VN piliečiais.

Nors šiais atvejais šeimos susijungimui taikomos skirtingos teisės ir teisinės taisyklės, pagrindinės apibrėžtys, tyrimo ir aptikimo metodai yra tie patys. Todėl aiškinantis apibrėžtis galima *mutatis mutandis* naudotis 2009 m. Laisvo judėjimo direktyvos gairių 4.2 skirsniu⁹⁵.

2013 m. lapkričio 25 d. Komunikate dėl laisvo ES piliečių ir jų šeimų judėjimo⁹⁶ Komisija paskelbė, kad parengs fiktyvių santuokų problemos šalinimo vadovą, kuris padės valdžios institucijoms įgyvendinti ES taisykles, skirtas kovai su galimu piktnaudžiavimu laisvo judėjimo teise (1 veiksmas). Šiame vadove

⁹⁵ 2009 m. liepos 2 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui ir Tarybai dėl geresnio Direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje nuostatų perkėlimo ir taikymo gairių, COM(2009) 313 galutinis, p. 15–17.

⁹⁶ 2013 m. lapkričio 25 d. Komisijos komunikatas Europos Parlamentui, Tarybai, Europos ekonomikos ir socialinių reikalų komitetui ir Regionų komitetui „Laisvas ES piliečių ir jų šeimos narių judėjimas. Penki veiksmai, kuriais siekiama pokyčių“, COM(2013) 837 *final*.

bus sprendžiamas ES piliečių ir ne ES piliečių fiktyvių santuokų klausimas, kiek tai susiję su laisvu ES piliečių judėjimu (Direktyva 2004/38/EB), bet ne fiktyvių santuokų tarp dviejų ne ES piliečių pagal Direktyvą 2003/86/EB klausimas. Vis dėlto, atsižvelgiant į sąsajas su operatyviais aspektais, būdingais kovai su galimu piktnaudžiavimu teise į šeimos susijungimą ir su tuo susijusiu sukčiavimu, tam tikrais atvejais šiuo vadovu galima *mutatis mutandis* naudotis kaip gairėmis, ypač kiek tai susiję su tyrimo priemonėmis ir technika ir tarpvalstybiniu bendradarbiavimu.

Atsižvelgiant į sąsajas su organizuotu nusikalstamumu, kovojant su fiktyviomis santuokomis būtini operatyviai veiksmai, kurie apima policijos bendradarbiavimą ir kompetentingų nacionalinių institucijų dalijimąsi gerąja patirtimi atitinkamuose teisėsaugos forumuose. Tuo tikslu su fiktyviomis santuokomis susijęs konkretus strateginis tikslas (4 tikslas) įtrauktas į kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklą, vykdant prioritetą dėl neteisėtos migracijos lengvinimo⁹⁷. Politikos ciklo prioritetai įgyvendinami tarpdisciplininiu būdu, vykdant bendrus nacionalinių institucijų ir Komisijos agentūrų, kaip antai Europolo, veiksmus, taip suteikiant galimybę valstybėms narėms dažniau keistis operatyviais duomenimis apie įvairius platesnio fiktyvių santuokų klausimo aspektus, susijusius su organizuotu nusikalstamumu.

7.4. Atskiras vertinimas

Pagal ESTT, įgyvendindamos Direktyvą 2003/86 ir nagrinėdamos prašymus dėl šeimos susijungimo, VN privalo subalansuoti ir pagrįstai įvertinti visus esamus interesus⁹⁸. Be to, ESTT mano, kad pagal 17 straipsnį VN privalo atlikti visapusišką kiekvieno atskiro atvejo visų susijusių veiksnių vertinimą. Šis įsipareigojimas taip pat taikomas tais atvejais, kai VN naudojami galimybė reikalauti įrodymo, kad tenkinamos tam tikros sąlygos (kaip antai 7 straipsnyje nurodytas apgyvendinimas, sveikatos draudimas ir lėšos), kai tikrina, ar nepriklausomai atvykstantis vyresnis nei 12 metų vaikas atitinka integracijos sąlygą (4 straipsnio 1 dalis *in fine*), kai vyresnis nei 15 metų vaikas teikia prašymą (4 straipsnio 6 dalis) ar kai nustatytas minimalaus sutuoktinio amžiaus reikalavimas (4 straipsnio 5 dalis). Nė vienas minėtas veiksnys atskirai negali automatiškai nulemti sprendimo ir kiekvienas turi būti nagrinėjamas kaip vienas iš svarbių veiksnių⁹⁹.

Kiti svarbių veiksnių pavyzdžiai yra asmens šeimos santykių pobūdis ir tvirtumas; jo gyvenimo VN trukmė; šeimos, kultūriniai ir socialiniai ryšiai su kilmės šalimi; gyvenimo sąlygos kilmės šalyje; susijusių vaikų amžius; faktas, kad šeimos narys gimė ir (arba) užaugo VN; ekonominiai, kultūriniai ir socialiniai ryšiai VN; šeimos narių priklausomybė; santuokos ir (arba) šeimos santykių apsauga.

VN turi didelę veiksmų laisvę *tinkamai atsižvelgti* į atskiro atvejo esminius veiksnius. Kita vertus, jas riboja Europos žmogaus teisių konvencijos 8 straipsnis, Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnis dėl šeimos apsaugos ir pagarbos šeimos gyvenimui ir susijusi Europos Žmogaus Teisių Teismo ir ESTT praktika. Reikėtų laikytis šių principų: reikia nustatyti visas atskiras atvejo aplinkybes,

---

⁹⁷ Kovos su organizuotu ir sunkių formų tarptautiniu nusikalstamumu ES politikos ciklo įgyvendinimas. Su ES kovos su nusikalstamumu prioritetu „Neteisėta migracija“ susijęs daugiametis strateginis planas.

⁹⁸ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 81 punktą.

⁹⁹ 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 66, 87, 88, 99–100 punktai.

o asmeniniams ir viešiesiems interesams teikiama reikšmė turi būti panaši kaip ir kitose panašiose bylose. Be to, susijusių asmeninių ir viešųjų interesų derinimas turi būti pagrįstas ir proporcingas. VN turėtų aiškiai nurodyti sprendimų atmesti prašymą priešzastis¹⁰⁰.

X yra trečiosios šalies pilietė, kuri VN gyvena su savo nepilnamete dukra. X nori, kad prie jos prisijungtų sutuoktinis, trečiosios šalies pilietis, bet jos pajamos yra mažesnės nei VN nustatyta reikalaujama riba. Ar VN vis tiek turi nagrinėti atvejį iš esmės?

Taip, VN turi įvertinti visus susijusius atskiro atvejo veiksnius, įskaitant pajamų reikalavimą. VN gali reikalauti įrodymo, kad X turi stabilias, nuolatinės pajamas, kurių pakanka išlaikyti save ir savo šeimos narius, bet VN vis tiek turi išnagrinėti prašymą atsižvelgdama į susijusio vaiko interesus ir siekdama sudaryti palankias šeimos gyvenimo sąlygas, taip pat nepakenkti direktyvos tikslui ir veiksmingumui¹⁰¹.

7.5. Teisė imtis teisinių gynybos priemonių

Pagal 18 straipsnį VN privalo užtikrinti veiksmingą teisinę gynybą dėl nacionalinių institucijų priimtų sprendimų. Komisija pabrėžia, kad įgyvendindamos Sąjungos teisę VN privalo gerbti Pagrindinių teisių chartijos nuostatas, todėl direktyvos teisių gynimo nuostatą jos turi taikyti gerbdamos teisę į veiksmingą teisinę gynybą teisme, kaip nustatyta Chartijos 47 straipsnyje ir su šiuo klausimu susijusioje ESTT praktikoje¹⁰².

Tai reiškia, kad esmei ir teisėtumui patikrinti turi būti užtikrinta visapusiškos teisminės priežiūros galimybė. Todėl sprendimus galima skųsti ne tik dėl teisės klausimų, bet ir dėl faktinių bylos aplinkybių. Ieškovas turi teisę į sąžiningą ir viešą posėdį, kurį per pagrįstą laiką surengia priežiūrą vykdančias teismas, kuris yra nepriklausomas, nešališkas ir prieš tai įsteigtas teisės aktais. Chartijos 47 straipsniu nustatyta veiksminga teisinė gynyba ir teisingas bylos nagrinėjimas teisme, todėl kvaziteisminės arba administracinės priežiūros gali nepakakti.

Direktyvoje aiškiai nurodyta, kad teisė imtis teisinių gynybos priemonių suteikiama tik dėl keturių galimų sprendimų¹⁰³. Tačiau ESTT praktikoje nustatyta, kad veiksminga teisinė gynyba turi būti leista ir dėl bet kurių kitų sprendimų, susijusių su direktyva suteiktų subjektinių teisių apribojimu. Chartijos 47 straipsnis taikomas visoms direktyva nustatytoms teisėms, įskaitant, pavyzdžiui, sprendimus dėl teisės įsidarbinti apribojimo¹⁰⁴ ar atsisakymą išduoti atskirą leidimo gyventi dokumentą¹⁰⁵. Visos

¹⁰⁰ 5 straipsnio 4 dalies 3 pastraipa.

¹⁰¹ 2012 m. gruodžio 6 d. Sprendimas *O. ir S.*, C-356/11 ir C-357/11, 82 punktas.

¹⁰² Pagrindinių teisių chartijos 51 straipsnio 1 dalis. 2006 m. birželio 27 d. Sprendimas *Europos Parlamentas prieš Europos Sąjungos Tarybą*, C-540/03, 105 punktas; taip pat žr. 2008 m. rugsėjo 3 d. Sprendimą *Kadi ir Al Barakaat*, C-402/05 P ir C-415/05 P, Komisijos ataskaitą Tarybai ir Europos Parlamentui dėl Direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą taikymo, COM(2008) 610 galutinis.

¹⁰³ Prašymo dėl šeimos susijungimo atmetimas, atsisakymas išduoti leidimą gyventi, leidimo gyventi panaikinimas ir išsiuntimo iš VN teritorijos įsakymas.

¹⁰⁴ 14 straipsnio 2 dalis.

¹⁰⁵ 15 straipsnis.

pasekmės dėl VN per nurodytą laikotarpį nepriimto sprendimo dėl šeimos susijungimo prašymo, kaip antai automatinis priėmimas arba veiksminga galimybė apskųsti automatinį prašymo atmetimą, turi būti nustatytos susijusios VN nacionalinės teisės aktuose¹⁰⁶. Šiais teisės aktais turėtų būti užtikrinta veiksminga žalos atlyginimo procedūra, jei administracija nesugeba nuspręsti vykdydama administracinę skundo nagrinėjimo procedūrą; jei tokios procedūros nėra, vykdoma teisminė procedūra.

Komisija skatina VN užtikrinti tiek globėjo, tiek šeimos nario (-ių) teisę imtis teisinių gynybos priemonių, kad būtų užtikrinta veiksmingo naudojimosi šia teise galimybė.

---

¹⁰⁶ 5 straipsnio 4 dalies 3 pastraipos 2 sakiny.